

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANUL XV
Nr. 27 (531)
Sâmbătă
1 Iulie
1972
10 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Realitate și activitate concretă

A spune tot e totul, — față cuvintele care ar trebui să întovărășească pretutindeni pe creatorii de artă, — a spune tot ce s-a întâmplat în acest ultim pătrar de veac în țara noastră, pe plan material și spiritual, a exprima bucuria izbînzilor și a împlinirilor, dirza înfruntare a momentelor dificile, instaurarea unui regim al dreptății, și mîndria națiunii noastre de a-și afirma liberă, în fața întregii omeniri, respectind drepturile tuturor națiunilor, genul ei creator, prin nestințita contribuție a tuturor energilor și talentelor și prin continua valorificare a moștenirii noastre spirituale.

Dar pentru a exprima, cu mijloacele specifice artei, formidabile transformări pe care socialismul le aduce în relațiile dintre oameni, în conștiința lor, precum și în peisajul țării, este nevoie, în afară de o rigoare, mereu sporită, pe plan ideologic și metodologic, de o activitate concretă în legătură cu investigarea realității și a problemelor fundamentale ale existenței omului în noua societate.

În cuvîntarea sa, rostită la Conferința extraordinară de partid a municipiului București, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază importanța acestei activități concrete în opera de construire a socialismului și de fortificare a conștiinței sociale în scopul ridicării omului la un nivel de înțelegere superior al rolului său în lume.

Această activitate concretă, reprezintă, de fapt, un efort, responsabilitate și permanentă dorință a depășirii, preschimbată în fapt, reprezentă lupta dusă împotriva risipei și inerției, efortul de a folosi, în mod creator, fiecare fărîmă de gîndire.

Și dacă acest apel se adresează celor ce construiesc baza materială a dezvoltării societății noastre, el se potrivește, tot atât de bine, creatorilor de bunuri spirituale, avînd în vedere relațiile de tip nou pe care societatea socialistă le stabilește, prin însăși existența ei, între bază și suprastructură.

Omul societății socialiste trebuie să acționeze în deplină cunoaștere și în sfera creației spirituale.

Așa cum nimeni nu-și poate îngădui să prăpădească un gram de metal fără să aducă prejudicii economiei naționale, așa cum în procesul de producție omul nu poate fi un simplu instrument, el trebuie să devină factorul care să determine efectuarea lui, nici un creator nu-și poate îngădui să-și risipească forțele, în afară acestei activități concrete, dictată de realitate, deturndînd mesajul operei sale menită să contribuie la transformarea revoluționară a societății.

În acest sens, un anume pasaj din cuvîntarea secretarului general al partidului, pasaj care se referă la creșterea productivității și îmbunătățirea calității producției, și unde se arată că într-o întreprindere dotată cu utilaj modern se lucrează „cu mijloacele cu care se lucrează acum 50 de ani”, ar trebui să stea în atenția scriitorilor și artiștilor noștri.

Pentru că, dacă e un lucru verificat de noi toți, că socialismul creează condiții pentru înflorirea unei arte noi și a unui nou umanism, acestea nu apar în mod spontan din condițiile create de baza tehnică, economică și socială a noului regim.

În artă epoca noastră, cu toate condițiile favorabile existente, nu poate fi exprimată de o mentalitate veștă, de o mentalitate incapabilă să înțeleagă caracterul revoluționar al structurii noastre sociale și, prin urmare, gata oricînd să respingă necesitatea unei activități concrete, adevărată realitate, continuînd să are ogorul artei cu plume de lemn, continuînd să înalte poduri din bare de fier mincate de rugină și supuse dezagregării.

Ca și în producție, arta nu se poate susține cu lozinci și discursuri, cu mici excursii festive în domeniul realității imediate, ci printr-o neîntreruptă activitate concretă, care solicită întreaga capacitate de creație a oricărui artist.

Această înseamnă muncă și „mai multă gîndire” sau, cum spune Marx „mai multă conștiință”.

A te cruta echivalează cu o alienare forțată, echivalează cu o retragere inexplicabilă în toată una bătaie decisivă.

Luceafărul

Pace

Ce blind poate fi sufletul seara-n poiană
între stele și iarbă — departe,
stielele răsare și apun
iarbă răsare și apun
fîrse, fără suferință aproape
și stîi îngropat în iarbă
și simți cum sprostete zîndul,
carnea simte ochi și i îngăduie
și-aceasta va fi sinuira ei amintire.
Iată că sufletul iese din tine
sfios și temător cum cornul de melc,
se asează alături pe iarbă
ca un copil nemaivăzut —
privește și el cerul
cum am vedea noi
cu tot corpul deodată.

În vale e orașul,
fier se aude și vîietul muncii
și iarba despărțită de cer.

Vasile Versavia

„Soarele și luna”
desen de
MIHAI SÂNZIANU
(În paginile revistei, reproducem alte lucrări ale artistului)

Adevărul fantastic

Dacă nu greșesc eu, fantasticul monstru căruia Gellu Naum îi spune copacul-animal nu este altceva decît întruparea mitologică, adică simbolică, a unui raport complex, ambiguu și paradoxal, care nu este altul decît raportul dintre poezie și viață. Ce ar putea fi copacul-animal? Un organism dual (nu, hibrid) care are pe de o parte nemșicarea plantelor, pe de altă parte sensibilitatea, durerea și conștiința durerii, caracteristice regnului animal. Cu alte cuvinte putem privi această imperechere a două regnuri, inexistență ca atare în realitatea exterioară dar reală în planul înlăuntrul răsturnat, cînd în ipostaza copacului adică a fîrîșii, a frumuseții imobile care este arta, cînd în ipostaza animalului, adică a transitorului și sfîșietor care este viața.

O asemenea invenție poetică poate lumina de dinăuntru, prin forța de autocunoaștere a unui artist, o problemă teoretică foarte importantă. Problema consanșcvinții dintre artă și realitate.

După cum anticii erau în stare să conceapă existența simbolică a centaurilor deși în realitate nu-i văzuseră niciodată, și noi trebuie să fim în stare să ne închipuim această problemă atât de controversată teoretic a relației dintre poezie și viață, sub forma unui monstru inventat de poet. Pentru că deși aparent fantezist, acest miraculos copac-animal răspunde unei necesități ambivalente a sufletului omenesc, nu este prin urmare o invenție gratuită și neviabilă.

Oamenii trăiesc într-un cotidian amestecat și înșezabil, într-o devenire în același timp imperceptibilă și amară care are nevoie de corectura unui ideal, de transcendere, de un climat spiritual mai înalt pe care poezia i-l poate pune, într-o mare măsură, la îndemînă. Acestei ambivalențe din care este compusă existența noastră, pe de o parte concretă și anecdotică, pe de altă parte speculativă și trebuind mereu să se depășească pe ea însăși pentru a se împlini, îi răspunde arta. În răspundea poezia care la rîndul ei reproduce această ambivalență căci poezia este cotidian transfigurată, depășit, catharsis rezultat dintr-o durere omeneste asumată și integrată unui motiv superior propriu sale istorii. Tot Gellu Naum scrie în volumul Copacul-animal:

și te rog să mă credeți că spun cu totul altceva
Într-adevăr, poezii ne vorbesc întotdeauna despre altceva
decît despre ceea ce vorbesc. Adevăratul

eveniment al poeziei se petrece sub poșghiza străvezie a unui plan aparent. Poetul împinge de obicei în plină evidență cotidianul sau anecdota, formele în care se desfășoară existența concretă a omului pentru a ne vorbi de fapt despre altceva. Pentru a ne da o imagine mult mai bogată a vieții cotidiene și pentru a elibera resursele ei ignorate, pentru a o împlini prin situarea ei într-un plan omenesc universal. Tribulațiile animalului se convertesc astfel într-o semină corolă vegetală, căci indivizii pot fi triști și înfrînți, specia e calmă; oamenii dispar, umanitatea rămîne. Pentru poezie ca și pentru artă în general, este hărăzitoare atingerea acelei zone pe care o numim universalul, situarea poetului în punctul de vedere al speciei umane și nu al individului care poate fi derizoriu și înfrîmptor. Dar acest plan superior și liniștit care se numește artă nu trebuie să uităm, e un copac hrănit cu fierbinte sînge animal. Un copac ciudat, inexistent deși real, cald și palpitant sub imposibila lui scoarță vegetală.

Georgeta Horodincă

ÎN PAGINILE REVISTEI:

Planete de Ion Caraion

Petre Pandrea și demonul controverssei de Alexandru George

Versuri de Ioana Bantaș, Florența Albu, Grete Tartler, Nicolae Lupu, Platon Pardău, Laurențiu Cârstean, Ion Tudor, Stelian Pihuleac, Nicolae Ioan Stănescu și Ion Ghimbășanu

In cinstea Conferinței Naționale
a Partidului Comunist Român

SCRIITORI TINERI ÎN REPORTAJ

Părăsim scaunul și viața pe scaun pentru a ieși la lumină, lăudînd țara și oamenii ei

Falstaff
în tricou galben

Mă gîndesc la monteurul ION CIOCAN, șef de echipă în cadrul șantierului aflat la Colibași al Trustului 2 Instalații Montaj — București. Nu știu de ce, dar întîi mi-l imaginez fizic, cu chipul dezvelit într-un hohot de rîs, cu pîntecul lui voluminos, acoperit cu mari eforturi, de un tricou galben. Îmi stăruie în urechi o vorbă de duh de-a sa, spusă la adresa celor care se află în treabă pe șantier: „nu faci treabă, bonjur! du-te cu d-zeu și lasă-ne pe noi cu dracu’!”. S-au dus mulți cu d-zeu, au rămas însă și mai mulți pe șantier. În echipa aceasta ciudată, de la forță, echipă a cărei istorie se contopește cu viața bunului Falstaff în tricou galben pe o porțiune de 25 de ani. Și mai e și limba lui colorată, ca un fluture de noapte fosforescent. În contrast vizibil cu butoaiele de grund gri solubil pe lină care ne mișcăm.

— Am făcut multe la viața mea. Mi se adună exact un sfert de veac pe șantier. Am fost peste tot, de la fabrici de marmeladă pînă la Forța republicană de aici. Peste tot am fost, în afară de reactoare.

— Asta ce înseamnă?

— Ce să însemne? Înseamnă că nu mai am loc pe cartea de muncă să trec pe undă am fost. Vreo douăzeci de semne am...

— Și ce v-a dat tîrle, în toți anii aceștia?

— Dorința, o dorință anume... Stați să-mi adun gîndurile.

Da, cred că vreau să-mi achit datoritiile față de viață. Asta am încercat, mereu. Și, unde mai pui că sint membru de partid din '45, numai din '45.

Tace. Fumează țigări tari, cu nesaț. Mi se plînge, alături de alți clișiva băieți din echipă, că la magazinul din comună nu se găsesc țigări, cu săptămînilie. Nici măcar presa centrală.

Imposibila zăbavă

Dacă o să mai scrii un poem, să mai spui
o parte din silabele care te desăfoară
cum un tricou de lină albă se deslîșă
lăsînd abstractă forma almanui
nu lîglile albe, de os, sau de oje
ci junghiturile roșii ce-mpung, intercostal
sub stîul sting să croșeteze starea
să simți în ea un dinte de crotal
vîrsînd veninul, adormîndu-ți pulsul
cronometrad o dilatată auroră
din care te retragi în discociet
o, lapte-al somnului
o, imposibilă zăbavă
din acest spațiu mă strecoar prin site
din fibre de acum sau de atunci
ca să rămia aici magnă tamisată
nici umbra aripel care-o trimete
necunoscuta țară de imagini
cu neatinse, neîntoarse pagini.

Radu Boureanu

lă nu o apucă, datorită nepotrivirii de program.

Cum a fost atunci, în '45-'46, tovarășe Ciocan?

— Eram tînar, chiar foarte tînar. Cum să fie? Răspundeam de secția Reconstrucției din Federația Națională a Tineretului Democrat. Acțiunile atunci s-au soldat cu niște lupte de stradă și cu niște gloanțe, colea, în piejor. Pe urmă m-am dus la prietenii sîrbi, să le dau o mîină de ajutor. Se ridica pe atunci linia ferată de la Brlîșco-Banovici. Ce mai, de toate am făcut. Numai după și drac n-am fost!

Văd, cu simpatie, cum se reîntoarce la ideea lui veche, la multitudinea de munci pe care le-a făcut, așa cum un om al Renașterii se mișcă dezinvolnt printre calcule tehnice și picturi, finisînd în treacăt și un endecasilab. Ion Ciocan este un astfel de om al Renașterii, într-un timp în care există, după cum singur ne-o spune, un specific al fiecărei munci, mai ales al celei de șantier.

— Nu orice organism se poate adapta muncii de șantier. Noi, cei de aici, sintem mai abrupti, mai duri.

Eziță, măi trage un fum, apoi se învîluie în el ca într-o ceață de chindie, ca într-un tipar al plămînilor săi puternice.

— De obicei, răul se învîluie mai ușor decît binele.

— Cum se traduce asta?

— Vreau să spun că noi, șantierîștii, înținem minte mai ușor accidentele și lipsurile. Deși nu am vrea, eu, cu echipa asta a mea am fost peste tot — la Bicaș, la Tirgu-Jiu, la Sinaia, la Teluș, la Combinatul chimic de la Alieș, la Mahmudia — peste tot, v-am spus. Preuștîndeni am fost tratați cum se cuvine, numai la Cîmpulung am avut o decepție. Am fost considerați un fel de berdebei.

— Cum așa? De cître cine?

— Nu mai spun, nu are rost. Nu era ideea unui singur om, ci o întregă mentalitate. A celor care se considera subțiri, care întorc nasul cînd trec pe lîngă o gorgan de bălegar, dar care se înfruptă din plînea și fructele imbelșugate de acesta. Fiecare dintre noi are, cum e și normal, fapte bune și părți rele. Unii dintre oamenii de pe șantier sint chiar aventurieri, nu zic nu. Astia sint un fel de sobolani, care umbă să roadă o coajă de pîine și au grijă să nu se schimbe cumva în lîlcei de biserică — să nu se îndrăgostească de șantier și să rămîna.

— Care ar fi motivul pentru care un om, să zicem, s-ar îndrăgosti de șantier?

— Nu așa spune „un om”, ci mai curînd „oamenii”, sau „o echipă”.

Pe șantier e nevoie, mai mult decît oriunde, să nu stai izolat. Nici nu poți face altfel. Munca în echipă îți oferă satisfacții mult mai mari decît orice alt fel de muncă. Iată unul dintre motive. Un alt motiv pentru care te-ai îndrăgosti de șantier, cum am făcut-o și eu, este faptul că munca asta păcătoasă în echipă este un soi de muncă în familie, printre ai tăi, alături de cei cu care te lupți să faci planul de stat, iar seara faci o „mănăstire”, la țarbă verde.

— Ce înseamnă „mănăstire”?

— Exact ceea ce facem noi. Punem mîină de la mîină și cumpărăm ceva de băut, nu mult, altcît să ne mai dispunem. Nu întrec nimeni măsura. Chiar avem un băiat în echipă, nu-l spun numele, că nu are rost, care bea odată de sîngea. Da' după cîinci dezbenzinări, cum le spune el, i-a trecut. Nu mai bea de o jumătate de an. Alții doar, că a rămas cu un sindrom nervos.

Corneliu Vadim Tudor

(Continuare în pagina a 3-a)

Citiți în pagina 5:

„Barierele”
proză de Radu Tudoran

ECOUL SĂPTĂMÎNII

Acestor oameni drepti
și frumoși ai prezentului

Inspiratele cuvinte rostite de Secretarul general al partidului, în fața activului de partid municipal București, alcătuiesc un îndreptar prețios. În spiritul lor, greu de semnificații și sensuri, atitudinea cu adevărat și consecvent comunistă, obligația morală de a nu preocupă nici un efort în vederea edificării societății noastre contemporane, capătă un pregnant relief. Săptămîna care a trecut, săptămîna imediat următoare alegerii de delegați pentru Conferința ne-a demonstrat temeinicia acestui act Purității noastre de cuvînt. Oamenii reprezentativi ai prezentului, sint în primele rînduri, recunoșterea unanimă acordîndu-le un plus de perspicacitate și energie. Strădaniile lor n-au trecut neobservate. Acestor oameni drepti și frumoși ai prezentului, mai viguroși împlîntați și cu toate rădăcinile în pămîntul patriei, de care depinde în mare măsură destinul și viitorul nostru, li se cuvine un cuvînt de laudă. Sint mulți. Nu le vom rosti numele. Dar gîndul ni se va îndrepta către ei cu emoție și recunoștință.

Observator

Părăsim scaunul și viața pe scaun pentru a ieși la lumină, lăudând țara și oamenii ei

(Urmare din pag. 1)

— Care e sindromul asta nervos?
— Care să fie? Muncește de rupe, nu-l mai poți opri.
Ride. Rid toți din preajmă. Și Bertha Isosif, maștru peste patru echipe de montaj-utilaj, și Mokaș Ștefan, cu ochii lui albaştri, și tânărul Grigore Stan. Aceștia din urmă, colegi de echipă, își fac cu ochiul ca semn, probabil, că „bătrînul” e în zi bună și schimbă în glumă tot ce-l pică în minte.
De fapt, dacă mă gândesc bine, munca în echipă își dezvăluie tainele numai prin participare. Prin discuții purtate cu eroli să — prea puțin. Principalul țel rămâne, după cum recunoaște și meșterul Ciocan, realizarea planului. Și uzina de la Colibași are un plan îndrăzneț, care nu se poate aduce la îndeplinire decât cu „sindromuri nervoase” de tipul celui descris mai sus. Citec în dreapta mea, pe o pancartă viu colorată!

FAȚĂ DE ANUB 1970

EA PEAN PRODUȚIE MARRA IN ANUB 1975 VA FI O CREȘTERE DE 310,7%.
PRODUȚIA GLOBALĂ VA CREȘTE IN ANUB 1975 CU 312,5%.

Sînt întrerupt din lectura cifrelor de voce convingătoare a meșterului Ciocan.
— Puteți scrie că fi și băi! Am un băiat ca el și eu îi tratez ca pe băieții mei.
— De ce îi bateți? (mi se face semn că „bătrînul” exagerază).
— Eh, vorba vine. Îl mai ating uneori, cînd nu face treabă, sau cînd lipsește de la lucru. Uite, asta de-aici mi-a lipsit patru zile.
Tînărul Grigore Stan pune fruntea în pămînt și ține, Are 20 de ani și îi place rebusul și muzica bună. Cîștește Magazinul Istoric, după cum îmi mărturisea mai înainte.

— A pus una ochii pe el și pentru asta a lipsit de la lucru! E bine, mă Ștane, ce faci tu?

Viață trăită cu rost

Tînărul ține, Ne-am cunoscut încă din Pitești. El m-a condus printre șantiere. Îmi spunea că ziua lui liberă — eu și el treabă cu inginerul-șef. Acum, cînd e deconspirat, încearcă pe semne un sentiment de rășină. Tace. Știe totuși, că nea Ciocan nu își poate lua mina de pe el, că îi e un sprîjin moral permanent, dar miște în clipe mai grele, de confuzie! Și asta o știu și eu. E mare zădărnici. Ne adăpostim la umbră — eu și meșterul, fiindcă ceilalți s-au întors la treabă — dar și aici e înclous. Soarele ne pîndește, de sus, ca un animal în flăcări, gata să cadă și să strivească sub el clopotul verde al zilei. Asta ar însemna sticla pisată pe limbă și teama că sîngele ne aleargă prin trup doar-doar o găsi vreo leșie.

În rest, toate bune. Cîștigăm bine, ne înțelegem de minune, mîndărește-mîndărește! Ce am putea dori mai mult?!
— Unde dormiți?
— În șerpăria de aici, din spate. În barăci, cum ar veni.

Sîm destul de bine dar, cu ce e vinovată femeia de servicii că vine așa pe din urmă? Noi n-am cerut apartamente separate, nici la bloc n-am cerut, așa cum ni s-a dat în alte părți. Da', oricum, e bine și așa. Am avut puțin scandal și cu pompierii. Ne-am făcut și noi o priză, la șerpărie. În toată regula, legală. Asta pentru că avem un reșou. E nevoie de un reșou acolo unde trăiesc oamenii mulți oamenii, mai ales că sînt bărbăți. Mai faci ceva de mîncare, sau un ceal, poate că cineva e bolnav și are nevoie.

— Și cu priza cum e?
— Au venit, cum spuneam, pompierii și au rupt instalația.
— Cine anume a venit?
— Chiar șeful cel mare, directorul P.C.I. a

Trustului de Construcții, Pitești. Nu știu de ce a fost nevoie de un director pentru o treabă atât de urită.

Și meșterul ține. Zimbelul său continuu, de plină acum, se transformă, brus, într-un ritm nemulțumit lumea mai tratate și mie. Și mai e și căldura asta obsedantă, în aerul fără nici un orificiu, cu copacii ei pricăjiți, de șantier, cu frunze bolnave și uluite de zgomot. Meșterul se leagănă ușor, cu mîinile lui incredibil de mari, pe lângă trup și așa cum îl privește de la spate, îndepărîndu-se. În tricoul lui galben mi se pare un lan de grâu, vertical, unduindu-se singur, în absența ne-motivată a vîntului.

Mă gîndesc la toate acestea acum, cînd privirile îmi sînt furate de cîte un deal despaddingat în goana mașinii, și de casele cu pridvoare colorate ale oamenilor aflați între marea orăș și marea șantier ca niște fire de iarbă între două constelații de beton. Și mai gîndesc — cum s-ar putea altfel? — la dulgherii de la marginea șantierului, pe care l-am întîlnit cînd mă așteptam mai puțin, la plecarea. Se vîntura pe lângă o magazie acoperită cu carton, joasă în așteptarea prînzului. Și prînzul avea să vină pentru dulgherii din Retevoiești, ca pentru toată lumea, cald și binefăcător. Pe o lampă cu gaz se prăjeau niște ouă, ca un lac de acumulare gălbui, din care ies aburii, iar roșile se rotunjeau la soare, într-un ștergar alb, aproape crăpînd singure de must și căldură... Îmi aduc aminte de toate acestea, mi-ar fi fost foarte greu să nu o fac, mai ales că sînt în jurul meu toți oamenii.

— Cum sînt buzele dezlipite, ca pentru respira cu toată gura, ca pentru a ride cu toată gura, sau pur și simplu, pentru a-mi intra în plămîni și în sînge, fără cale de-ntoarcere, așa cum numai obișnuința și dragostea îmi mai intră, uneori. Cel care vorbește mă pleacă din nou plecat, rămîndu-mi în urmă, ca un plecat, ca un rămas, pe căldură sau sub răcoarea nopții. În șerpărie, cu vesimintele lor de smîrnă, aburind sănătate și viață trăită cu rost. Și bine facem și noi, cîteodată, că mai părăsim scaunul și viața pe scaun pentru a țese la lumină, lăudînd țara și oamenii ei.

IOANA BANTAȘ

Imn

pentru mărul zburător

Iată acest măr zburător înfășurînd planeta în rădăcinile sale. Cine mă apără de inflorire? Înăuntrul e întunericul, cel ce își dă trunchi și ramuri, cel ce se luminează în verde. Mîncînc întunericul-alb al mărului și simburii măi umilesc, seamănă cu ochii mei, seamănă cu tristețea mea. Peste străbuni au crescut merii și eu mîncînc acest măr. Cine mă apără de gurile urmașilor?

Trecere

Femeile trec prin inelele toamnei ca delfinele cu trupuri de miere inundate de fluturi. Cine să asculte cum cad solzii de pește ai timpului? Cine să asculte verdele dus pe aripile păsărilor?

Femeile trec prin inelele Oltului și toamna se naște din părul meu înfășurat în brumă.

Imn pentru iarbă

Nu, planeta nu este un uter matern să dormim hrăniți cu soare, planeta nu este o seră să vegetăm feriiți de simțiri zilele vin ca lupoaicele și lumina nu este narcotic să ne imblînzească.

Tot alergînd uităm de iarbă, umbrele noastre sînt trase în infern, tot alergînd uităm de păduri și rugina mîncînc memoria dospită în containere. De-atîta grabă vom rămîne gușteri peste planeta suptă de secetă.

Descîntec de soare seo

Mama bătea focul și-l blestema să nu mă vadă. Mama lega focului cu var, mama pleca la secerat cu focul incins peste mijloc și eu alergam cu picioarele goale în țărina de mătase.

Și a venit soarele, cu cai a venit ca peștorii și mi-a luat vrăbiile de ceară albastre ale ochilor. Și cum stam la pămînt învelită cu flori oamenii se înclinau cu genunchii uscați

Mama a venit cu părul aprins și pămîntul se spargea în cioburi, mi-a frîmțat cu fluturi toată noaptea lovind gura soarelui cu urzici vinete și sare pînă mi-a dat înapoi vrăbiile de ceară.

Boala de matcă

Bolnavă sînt de lipsa singurătății, între mine și umbra mea această planetă închisă în stomacul albastru al cerului, între mine și vîzul meu acești luciferi născuți să-mi fie martori și cei nenascuți încă, cei ce umbli prin oasele mele călare pe cai de lapte. Întru în urzeala zilei asemeni pămîntului în gura amară a focului și moartea mea se subțiază ca fumul risipit în arena galactică Bolnavă sînt de revederea mea!

Imn pentru vedere

Trecere fără zile și fără nopți, trupul meu somnambul călărînd pe caii de uraniu. Să văd oboaseala vîntată la laptelei, să văd cum stau legată în lucruri mișcînd inima minerală a lumii, să văd nervii mei ca furnicile acrisind planeta, și să rămîn icoană și să rămîn născînd mereu vederea.

LAURENȚIU CÂRȘTEAN

Acum coboară tonul

ce albe riuri riuri inundă încăperea acum coboară tonul desăvîrșind un imn o lungă defăimare e ochiul meu ceresc încandescent mai pur mai limpede murind

Acum coboară tonul — ferestrele demente sunt ele încăperi și lungi prea lungi țînuturi și semnul că urmez corțelii lente e brajul meu purtat pe umeri roși de fluturi

Prelungi canoe ancorate-n noapte

prelungi canoe ancorate-n noapte o moarte albă-mi stăruie-n fereastră iubita mea e-un semn privind orașul înzăpezit în fluturi mari de ceară.

și eu mă-ntorc și eu plutesc prin el și cum m-aștern în gura lor flămînda din ochiul nopții prind să cadă zei pietrificați de dragostea mea blindă.

Prin albele țînuturi

o ce lumină albă e pașitea din casă iubita mea stă tristă uitată în fereastră și riuri lungi îi curg pe brațele întinse

prin albele țînuturi prin ce țînuturi ninse ca melcul pe oglindă descopăr adevărul încep apoi călătoria stînsă

ION GHIMBĂȘANU

Dimineață de primăvară

Prin poarta de cristal, deschisă largă, în orizont, lumina curge lină. Natura-și umflă sîinii și suspină și parcă stî tiparele să-și spargă.

Din tainițele nopții și tăcerii, în zvoniri de limbate și-alăute, Pe drumuri înflorite, nebatute, Pornește, alături, mirii primăverii.

Și ziua blondă crește triumfală, învestimintată-n fir și în beteală, Ca un pontif în scumpele-1 oedjdi.

Cîntări de ciocirlii răsună-n slavă: Străpunge-mi, soare, inima bolnavă Cu suliza de aur a nădejdi!

Reculegere

Mi-i miezul zilei plin, rotund. Senina Înțelepciunea a gîndului se-oprește La poarta-mpodobită-mpărăteșă Prin care curge viața și lumina.

Tremurătoarea candelă pălește Sub soarele ce a umplut grădina În care cîntă înflorită tîna Și floarea se desfășoară și rodește.

Firesc m-am înălțat peste uitare Și peste visul tulbure, zadarnic. Cu ochii larg deschiși privesc în zare.

Destinul meu a fost să fie darnic: În lupta cu năluție și Eul Mi-a înodat pe frunte curcubeul.

SCRITORI TINERI ÎN REPORTAJ

«aici videle!»

ceva că doar e din Videle. Iar omul nu putea fi altul decît țărănul cu pricina.

De abia mai țiru, grație nu știu cărei dialectice a rotației cuvintelor într-o conversație ad-hoc, a fost pronunțat cuvîntul „țitei”. Vasăzică, d-aia fusese țărănul puțin misterios, că prin această zonă o să se decreteze fumatul strict oprit? Mă lămurisem: subiectul discuției era prospecțiunile din această parte a țării pentru găsirea zăcămintelor de petrol.

FLORIN COSTINESCU

Anii au trecut. O sondă, două... La început, citeva, puteai să le numeri. Din acest punct, o simplă privire de la fereastra trenului nu mai însemna nimic. Videle trebuia recunoscut. Iar acest lucru presupunea coborîrea din tren. Se terminase o epocă romantică, apunea o poezie bucolică, despre drumul de cîmpie, despre colb și tălăzurile nesfîrșite a grînelor? Tot ce se poate. Erau încă anii cînd poezii se entuziasmaser foarte repede și în masă, cînd schimbau cu respectivitate macazul inspirației în funcție de ce le oferea decorul. Blocuri, macarale, buldozere, tractoare, secerători odată intrate în raza lor vizuală nu scăpau fără o odă. Poetii însă au fost abnegații de la inaugurarea primei sonde la Vi-

ta o sondă. Aveam 14 ani, dar înaltea mea mai plăcuseră doi copii de pe uliță și ce-mi zise tata? Du-te mă și tu n-oi fi mai prost ca ei, ba o să fi chiar mai deștept, mai deștept decît alții care vor pleca după tine. Și am plecat ca să fiu... deștept — mărturisește cu o anumită minerie în timp ce își scoate din-un portmoneu zădat o fotografie... „Asta din stînga e cel de atunci” — zice urmîndu-mi privirea semn că-l interesează cum reacționează la vederea unui asemenea document personal.

Cînd a terminat profesionala Mihaj Pleșca a-vea 16 ani. Era atât de pipernicit și sfios încît, nu fără hăz, spune acum, „îmi era rușine să mă recomand sonda”. Șcheia Moșoaia avea o secție pe nume. Văzută amplasată în vecinătatea unor păduri, Mare nensăna pentru el chestia asta. În schimb, prilej de glume pentru cel mai în vîrstă... „Băi țărane, vedeți să nu te depărtezi de secție că prin pădure sînt lupi și draici”. „Lăsați-mă, nene, că eu sînt din Teleorman și mă descurc” — răspundea fiul de țărăn, așa, ca să le înclădă gura.

„Cînd ai simțit greul?” — Întreb. „Păi primele 5-6 luni n-au fost ușoare, pînă m-am învățat să lucrez de noapte. Știai la țară noaptea e noaptea și e lăsată de Dumnezeu pentru dormit. În industrie, se vede, s-a schimbat Dumnezeu pentru că și noaptea se muncește. Dar n-am să uit primele nopți de serviciu. Sînteam și mă gîndeam: frumos mă mai poreclăseser cei doi din sat „Pleșca sonda”. Cu greul m-am mai întîlnit și după aia, dar...”

„Ce vroia să spună după acest „dar”. Și-a întrerupt gîndurile exact cînd mă așteptam mai mult să continue... Încep să-l povestesc și eu ceva despre Videle, cum îl cunoscușem eu: țărănul de apă, casele acelea din depărta, cărțile așteptînd călătorii în spatele gării, îi povestesc și întîlnirea cu acel țărăn din Videle care aștepta afișarea inscripției „fumatul strict oprit” pe întreaga zonă a satului său. Zimbește și a-prinde o țigară... „Vedeți nu se întîmplă nimic, nu sîrîm în aer...” pare să însemne gestul și cuvîntul: „Îmi place a omul acela a vorbit cumsecade?”. „Cumsecade”? „De ce l-oi fi venit pe buze tocmai acest cuvînt? Nu-mi explică precis, dar îmi sună frumos și pentru acest lucru îl accept.”

„Să fi fost atunci la Videle?” continuă. „Cînd?” „În 1961-1962. Am dat prima gară de țitei pentru rafînării. Cîte eforturi făceau oamenii atunci? Existau drumuri, nu aveam apă, conductele înghețau, muncitorii nu erau specializați, greutățile tehnice se țineau lanț, luam cu împrumut utilaje de la alte schele și primeam ce aveam ele mai vechi... Puteai să dai bir cu fugiții din o mie de motive dacă erai papă-laple și îi se muia voința ca asta, cum îl spune și cîntărețul... Dar n-am fost oameni din ăștia, cîțiva au plecat totuși și s-au întors la de-a gata mai țiru. I-am primit înapoi, ce să le facem... Și după atîtea greutăți (să nu credeți că mă plîng) dădurăm și peste un țitei păcătos. Dar poate nu știți ce e țitei păcătos: e omul care se formează aici este de tipul apă țitei, se separă greu țiteiul. „Dar cu avaria stației de transformare cum a fost?” „Ehe, am primit un telefon la dormitor pe la două noaptea: s-a întrerupt curentul electric la depozit, pompele stăteau, cantitatea de țitei nu mai putea fi predată. Am luat legătura cu energietul și sus pe masină. Era în pericol și bateria de cazane care asigură încălzirea țiteiului. Situația era critică. Și totul din cauza unei descărcări electrice. Pînă la urmă s-a rezolvat și am simțit, așa, că sînt mulțumit. Și pentru mine și pentru oameni. Mai greu mi-a fost să povestesc țiteiul celei mari (am două țitei) cînd m-a întrebă: ce s-a întîmplat tătucule?”

Remarc că de familiarități vorbește despre sonde și țitei un om al cîmpiei teleormăne și am senzația că nu despre țitei și sonde este vorba, ci despre un nou mod de viață clădit pe alte rosturi. Țărănul încă nu și-a luat adio din ființa acestui țînar sonda, el mai sălășluiește în cuvinte, în gesturi, în felul cum dă ocol vorbelor cu o anumită proprietate numai agricultorului din țată în fiu.

„Într-un fel și viața este o sondă — îmi explică el — o sondă urlășă, forată adînc, foarte adînc, care caută în om tot niște minereuri ascunse, de care nici acela om nu-și dă seama că ar putea exista. Dar sonda asta nu se înșală, forează și găsește și mai ales scoate la suprafață ceea ce găsește. Dă acolo în adînc și de bucurii și de necazuri și de minereuri bune din care poți să faci ceva și de minereuri rele. Pe asta din urmă trebuie să le arunci.”

Vorbim adeseori despre o filozofie a omului simplu. Aici, în cîmpia Teleormanului, e drept, n-am găsit în bibliotecă sindicalului nici pe Kant, nici pe Feuerbach, nici pe Hegel, ci cărți, foarte multe cărți despre petrol, despre protecția muncii și totuși, și aici se face, ori se naște o filozofie a țiteiului și a devenirii umane.

GRETE TARTLER

Trans silvae

Cîntînd coralele cu singe de pasăre albă, ca o rază prin coralele străpunge de ciocul său, un strop

de Apă Vie, mă pogor din cuibul Ardealului și-n drumul meu o argă răsună prin păduri.

Și zic: dintre păduri s-au retezat destule, dar au rămas cărbuni aprinși pe fruntea noastră.

Și cînt: dintre păduri s-au prefăcut în serpi, dar singe feciorelnice le-a limpezit venitul. Și se aude

în jurul meu cum ardo troznînd pădurea cea uscată, ca o piele de bufniță, din care ieșe-o zînă, se aude cum trece argintul, iarbă, trestia, în flăcări și se topește din nou pe temelii: cînd lucrul care l-am zidit o să rămînă cu focul luminînd eternul cîntec, pădurea o străbatem într-o zi.

Iată îmi instrunez harfa cea dulce ca pe-un cocor, iar dubul îi așez pe arborele neumbrit, și foarte curat e aerul din jurul meu: pînă departe văd această țară, nu din înalțuri, ci de pretutîndea, din mine, deal în deal, pînă la soare: Cînd se înalță, el, cu dreptăți rînduială, se schimbă însăși nestatornicia din firea noastră, stă pe loc și luna, iar turmele de oi din țere cărări coboară-n ceasul binecuvîntat al serii,

cînd se așteaptă jertfa de păstor: „nu cînt cu limba cea întimplată, ci cunoscîndu-le cu mîntea înțeleșul, mă velesesc în contemplația lor”.

Și doar cîntînd corale — ating în mugur acest pămînt, să înflorim toți trei: țărina, sunetul și mina mea de lucrător în vîile aflate pe-acei Medias Vias...

„Te-așteptăm să fii, mi-au zis pădurile, alesul trunchiurilor noastre, slava, sămînași flăcării”.

Iar eu pornind prin codrii due un rod deplin în spate — și după ce-l împart, mă-ntorc în via.

STELIAN PIHULEAC

Patriei

Patrie bogată-n frumuseți urcînd spre piscuri lumina ta multă străbat zilnic istovitor drum, dar necesar mie

ca apa și hrana și soarele oricărui dimineți.

Mîșcarea singelui meu e geamănă cu pulsul tău și vîrsta noastră-l deopotrivă — pulsul tău țară a poezilor, a ziditorilor de cetăți și a secerătorilor de grîu ca nicăieri bogat în carate.

Urcînd spre piscuri lumina ta multă, spre ev nu de împliniri adun curgerea drumurilor spre un singur țăgăș

să răsară o strea nepătăită din înalții Carpați această-1 truda mea, unicul meu gînd închinat eroilor de azi ai acestui pămînt.

Înserarea

Mai sus de genunchi picioarele mi se adîncesc în lut mă chiamă neovîntul și nu te pot urma, înlîmde-mi miinile și nu mă lăsa să te ating cu privirea cînd stelele ning înserarea.

Harierile

Era numai el și trei surori. El chema, neînspirat. Milcuț, nume pe care toată lumea îl pronunța cu nedumerire. Avea douăzeci și opt de ani. Își începuse bine meseria, dar și acum se simțea slab când intra în sala de operație. Se învâneaua cu bravura, pe urmă era trist, toată ziua. Nu spunea nimic. Continua, fiindcă era îmbarcat pe o corabie prămejită și dacă ar fi plecat, i s-ar fi părut o lașitate. Știa că într-o zi va trebui să termine, când se va ivi altceva să-l ia locul. Profesorul se luptase să-l aducă în clinică, îl apăsase de înțrîși și de învidii, și consacrase clipele cele mai bune, ca să-l transmită ceva din el, inspirate și umilitoare lui înțrîși. Să lase o moștenire și să aibă un sprinț, când avea să-l tremure mina.

Era de gardă, singur, numai cu cele trei surori, în toată clinica, duminică dimineața, la ora nouă. Nu găsea pe nici unul din ceilalți; nu răspundea la telefon, dormeau, se îmbăiau, se pregăteau să plece la plajă; nimeni nu putea să-i împiedice. Stătea rezemat de tocul ușii, mai alb decît halatul și vopseaua, cu o mină moartă pe lângă trup, ce cealaltă ține receptorul.

— Nu pot! Am să mă pierd!

Îl răsisse pe profesor. Îl chemase la urmă. Ar fi vrut să nu-l treacă duminică, îl știa obosit, ca niciodată gata să se incline. Să fi fost față în față, profesorul l-ar fi privit în ochi, cu puterea lui hipnotică, i-ar fi alungat orice teamă. Prin telefon nu-l simțea fluid; rămânea doar un glas de departe.

— Milcuț, băiete, așteaptă-mă! Sint acolo într-o jumătate de oră. Pină atunci deschide-l toracele.

— Singur? Fără dumneavoastră?

Puse receptorul pe furtă și își privi mințile. Nu atinse niciodată cu ele o inimă omenească. Avea mini albe, cu degete lungi; cînta la trompetă. Studiase jazzul la conservator. De ce nu renunțase la medicină? Visa o orchestră de opt oameni, să umble nebuni, prin lume.

Pe coridor, Tulip îl ținea drumul, prăbușit în genunchi și își încolțea brațele pe picioarele lui.

— Domnule doctor, nu mi-l prăpădiți! Odoorul meu! Dați-mi-l viu!

Întră în sala de operație și pâl, puțin frînt de mijloc, cu mințile departe de trup, ca în fata unui rîd de puști.

Afară Tulip își continua lamentul, cu capul în zid;

— Odoorul meu, comoara mea, sîngele meu neprețuit, să nu te duci! Rămii, și am să te țin ca pe fiul de împărăți, și am să te îmbrac ca pe prinț, cu dantele la gît, și am să-ți umplu degetele cu 'nele subțiri, și am să-ți cumpăr automobil. Să nu te duci, odoorul meu, că nici îngerii dir cer nu sînt frumosi cum ești tu!...

Nici îngerii nu puteau fi atît de frumoși! Cu fata în sus, sub lampa ciclopică saturată de lumină, cu obrazul prelung, fin, fără sînge, adînci sub pomelii dînd o umbră romantică, rămaș pe lume dînd-un timp pierdut. Avea trupul abia înclinat, cu o adolescență prelungită gîngăș peste ceea ce începea să fie matur, cu pieptul sculptat într-un bronz curat, neatinș de răzmeriță, abia scos din toporiște și încă nerăcit. Într-o sîngă pieptului, cuțitul, înclinat oblic și pulsînd.

Pulsa, de parcă ar fi fost viu, făcînd parte din trup. Milcuț se apropie, sovăind. Îl era groază. Nu îndrăznea să se gîndească la bisturiu. Nici îngerii nu puteau fi atît de frumoși. Băiatul stătea cu ochii deschiși, uitîndu-se neliniștit la soarele de cristal aprins deasupra lui; poate nu mai înțelegea nimic. După mișcarea cuțitului, inima bătea tot mai slab, în schimb ritmul devenea mai rapid. Milcuț privi grumazul scîndat în sudori, adunate de pe frunte, de pe obraz, dînd naștere unei orografii chinute. Din toată această anatomie expusă direct în lumina penetrantă a lămpii scialtice, care dezvăluia relieful și adăuciturile fără să facă umbră, numai grumazul își pierdea liniile, parea al alt-trup și-al altui viște. Venele jugulare erau umflate înspălmîntîtor, cum nu mai văzuse. În ele descoperise primul simptom; după câteva clipe de panică, își amintise și o simplă informație teoretică; și se fixase în memorie și țesea la iveală prin invocatie. Treoula e așa la iveală tot ce învătașe nu avea pe cine să întrebe, nimeni nu venea să-l ajute. Inima putea să miste cuțitul și prin sîmpla atingeri, dacă lama se afla destul de aproape ca să înregistreze pulsațiile. Dar venele jugulare dovedeau că în cavitatea pericardului se infiltra sînge; inima era străpunsă.

— Da, fără îndoială! Îi confirmase profesorul. Totuși, fă-i o radiografie toracică.

— I-am făcut-o.

Urmase o pauză, punctată de pocnetele telefonului, ca niște semne de mirare.

— De ce? întrebă apoi profesorul.

— Îl interoga iscoditor, ca la examen. Milcuț avusese timp să-și spună că erau vorbe de prisos. Convorbirea ținea de patruzeci și cinci de secunde.

— Ca să fii sigur. Inima e mărită uniform, pe toată suprafața. Pină ală mersese bine; cunoștea simptomele teoretice. Îl venise în minte la timp și cu claritate. I se cuvenea bila albă.

— De! Deschide-l! Numadecît! Să nu atingi cuțitul. Să-ți aducă doi litri de sînge în sala de operație.

Nu avea ca ajutoare decît pe cele trei surori! Îl cunoștea dar nu putea să le identifice, le uitase numele. Se mișcau în liniște, pregăteau instrumentele și rutina le făcea să pară absente. Nu le impresiona deloc băiatul, mai frumos de-

clt îngerii? Nu le interesa nici măcar anatomia lui, atît de armonioasă? Puteau să-l privească în voce, cum niciodată nu-și priveau bărbății acasă, puteau face comparații. Din tot al lui era acoperită numai fața și toată; rămneau liberi ochii, neliniștii, trunța și bărbia, cu nădușala curgînd în șuvițe groase. Masca de oxigen cuprîndea numai nasul și gura, dar poate îi anulau fizionomia, de aceea femeile erau atît de indifferente.

Milcuț deschise vena, în brațul drept și îl introducea tubul subțire de material plastic. Nu-i tremurau mințile, toate erau intrate în matcă, dar cuțitul, mișcîndu-se în fața lui, îl dădea o durere îngrozitoare în stern, de unde iradia în tot toracele. O venă proeminentă, fragilă și elastică! Venă de om tinăr, nesclerozată! O soră, nu știa care, făcu legătura, și sîngele din stîlă de pe stativ începu să curgă încet, picătură cu picătură.

— Avem doi litri? întrebă Milcuț.

— Da, răspuse o soră.

Trebuia la urmă, pentru o compensare rapidă, cînt se scotea cuțitul din inimă. Nu vroia să se gîndească la clipa aceea; nu-l privea, nu-l putea duce pe umeri. Ceasul electric de deasupra ușii arăta nouă și patruzeci și cinci de minute.

— Incepem! hotărî Milcuț.

Toate trei surorile evtară, rămăseră cu mișcările determinate. Nu înțelegeau ce se începă. Cîntul era al profesorului, îl cunoșteau, suna ca un ordin de pornire la atac. Nu înțelegeau cu cine se începă.

— Incepem! repetă Milcuț.

Acum imprumutate și tonul. Surorile își rețură mișcările, corect, dar neconvinse. Durerea din stern încetă deodată. De ce s-ar fi temut? Nu el împlinise cuțitul! Ceru prima senință: dolanții cu atrozitate. În înțrîși, lent, cu mișcare ritmică dar, uitîndu-se cînd la ceas, cînd în ochii bolnavului; privirea neliniștită începea să se tulbure. Unde putea să fie fata lui de așară? Trebuia să existe o fată! Sau mai multe. Dacă se năpusteau acum pe usă? Nu era nimeni pe coridor, să le oprească.

Trecură două minute. Ceru a doua serință! un gram de thioipental. Alte trei minute. Îl urpina, marea respirație, rînoșea ritmică și în flexiunile; treptat, bolnavul își pierdea cunoștința. Trecu la capătul lui, îl desfrăca maxilarele și examină gîta cu laringoscopul. Era crispată, ar fi lăsemnat s-o rănească. Substanța otrăvitoare din virful săgeților. Vrăjmașii tribului mureau cu trupul zarzalizat, trecu în alt regn, ca piatra sau ca lemnul capacilor. Strucură în venă câteva picături de curară; abia un șfert de fioală. Otrava trburilor din Brazilia, o poveste atît de lungă... Corzile vocale se relaxară; își începeau și ele somnul, ca bolnavul. Sonda trabeală trecu ușor; țesuții erau docile și elastic, dar simți în propria lui trachee o contracție dureroasă, insuportabilă, care se transmisese în tot trupul. Plînă în călcie, iar în sus pină în creier. O clipă și se opri respirația, pe urmă îl veni să tușească, o tușe seacă, o intenție chinătoare și neclășată.

Tușea stătea în gîte, creînd o nevoie imperativă, care nu se putea satisface. Sonda era în trachea lui nu a bolnavului; trebuia s-o suporțe, în tot ce avea insuportabil, ca idee și ca prezentă. Pe lângă durere, simțea umilință. Nu-si mai aparținea lui însuși, ci aparatului care îl anima personalitatea. Îl blocă într-un punct al spațiului, îl lăsa libertate mișcării, o dată cu o gîndire, nelăsînd în loc decît degradarea.

Dar nu mai putea să dea înapoi; ar fi însemnat să omorie bolnavul, să-l asfixieze cu mina lui, cînd inima înjunghiată continua să trăiască. Racorîla sonda trabeală la aparatul de anestezie, acum respirația devenea mecanică, în gîria unei mașini care totdeauna funcționează bine. Avea încredere în ea, îl lăsa jumătate din răspunderea orei îngrozitoare. Minutarul ceasului mai sări peste o liniuță. Obrazul patid al băiatului se coloră ușor în roz; era o involtare, se recădea lumea; în o biată viață, ci înțrez universul.

Fără masă de oxigen, chipul apărea întregit, destins și poate nu-l lipsea un zîmbet. Din trei femei îl privea numai una, sora anestezistă, fiindcă îi urmărea reacțiile, dozând oxigenul și barbituricele. Dar pe fata ei nu se vedea decît încordare și neliniște; și ea era singură, fără ajutor, intimidată de aparatul încărcat de gaze, cu cei doi cilindri transparenți și cu membranele care pulsu mecanic. Nu-și dădea seama de frumusețea obrazului. Un obraz atît de frumos cum nu au nici îngerii!

Celelalte surori puneau peste trupul gol cîmpuri sterilizate, ca un giulgiu, până îl pregăteau pentru înfînirea cu moartea. Trupul se anula; rămase numai toracele. Îng în marginea lui, cuțitul. Nu trebuia să atingă.

Milcuț trecu în sîntina mesei de operație și cîntă prima coastă mai jos de locul unde pulsa lama cuțitului. Trase o linie, în gînd, de la stern în afară, lungă de douăzeci și cinci de centimetri. Nu se încumeta să tale, avea nevoie de un desen, să-l urmărească, altfel putea să-l aluneece mina. Punctă linia aleasă, cîmpînd pielea din loc în loc, cu vîntul pensel. O soră îl înțelepsea, pre el masă cu instrumente. Cealaltă aștepta să-l ajute; o simțea că n-are încredere. Pe bună dreptate! El stia cel mai bine.

— Cit e ceasul?

Nu răspunde nimeni. Era un ceas mare, drept în fata lui, deasupra ușii; îl privea, și nu putea să citească. Sora se uită la el, fără să înțeleagă.

— Te-am intrat cit e ceasul!

Răspunde sora anestezistă, de la capătul mesei:

— Nouă și cincizeci și unu.

Se uită la cadran, la valvulele care se mișcau regulat, ritmînd respirația. Dacă mașina se oprea, nu rămînea nici o speranță adevărată. Mersese repede, nu trecură decît patrușprezece minute de cînd Milcuț închisese telefonul; mai rămîneau șaisprezece, pină să vină. Cu ce putea să le umple, și cum să le suporte?

Își memoră actele, ca să le poată trece în conștientă; protocolul operației. Jurnalul de bord! Obligativ, sub amenințarea pedepsei penale.

Lungi linia cu cinci centimetri. Desenul era făcut fără greșală, nu putea dezvălui nici o surpriză. De-acî înainte trebuia să nu se mai

gîndească. Nu exista îndoială cu privire la nici un gest; nu se deschidea prima orară un torace. Numai de inimă nu se atinse niciodată. Rămînea să declanșeze rutina, „Pentru a face bine, e nevoie să vezi bine“. Bilă abia! Erau cuvintele profesorului. Și le amintise deodată, tocmai la timp, înainte de a începe incizia. Se hotărî să rezече o coastă, ca să mărească fereastra asupra peisajului anatomic, să-l poată parcurge în voce, cu mințile și cu privirea. Mută desenul un centimetru mai jos, de-a lungul coastei. Deci nu se putea fără amintiri, fără gînduri și fără judecătă, numai cu rutina! Înțelesese că nu se bizuia pe nimic fix, știut dinainte. Și nimeni nu putea să-l dea sfaturi! Fruntea și se umplu brusca de sudoare. Sora îl ștersese cu tifon steril; avea și ea o rutină, dar nu se așteptase, era prea devreme. Nici ea nu putea să se bizuie pe ce stătea dinainte.

— Unde dracu' e bisturiul?

— Îl aveți, domnule doctor!

Tinea bisturiul în mină, virful lui pulsa, într-un ritm de două ori mai viu decît al cuțitului înfînă în inimă. Ce de deosebite? Erau arme egale. Dar pistolul bisturiului avea altă origine: îl tremura mina.

— Unde dracu' e bisturiul?

— Îl aveți, domnule doctor!

Tinea bisturiul în mină, virful lui pulsa, într-un ritm de două ori mai viu decît al cuțitului înfînă în inimă. Ce de deosebite? Erau arme egale. Dar pistolul bisturiului avea altă origine: îl tremura mina.

— Unde dracu' e bisturiul?

— Îl aveți, domnule doctor!

Tinea bisturiul în mină, virful lui pulsa, într-un ritm de două ori mai viu decît al cuțitului înfînă în inimă. Ce de deosebite? Erau arme egale. Dar pistolul bisturiului avea altă origine: îl tremura mina.

— Unde dracu' e bisturiul?

— Îl aveți, domnule doctor!

Tinea bisturiul în mină, virful lui pulsa, într-un ritm de două ori mai viu decît al cuțitului înfînă în inimă. Ce de deosebite? Erau arme egale. Dar pistolul bisturiului avea altă origine: îl tremura mina.

pașii pe coridor. Dar mai înții ar fi trebuit să audă mașina intrînd pe poartă; apoi ascensorul.

— Soră, uită-te pe fereastră!

Porta era închisă și curtea spitalului goală. Avea să se populzeze după-amiază, de la ora două, cînd se dădea drumul vizitatorilor. Poți să-i respingi? Lumea ar spune că-i un act de neumanitate. Dar mult mai neuman este să-i lași înăuntru, să respire aerul bolnavilor, să se așeze pe cărcăfuri, să le zgîlție patul, să le aducă veșți proaste, să le transmită umoarea lor veștedă, și toată nefericirea dintre două vizite.

Sora stătea lângă el, cu depărtătorul în mină! semăna cu un instrument de tortură, în curînd avea să se umple de sînge, și-avea să semene cu mai bine. „Stie tot ce urmează“, gîndi Milcuț despre sora care îl privea gesturile, la distanță de o secundă. Puse depărtătorul între coaste iar sora invită manivela; osul trosni, furar lângă stern, și iar simți durerea în propriul lui torace. Ar fi vrut să geamă și să spună: „Mai încet! mai cu milă!“ Bolnavul avea, față de el, avantajul incomensurabil că nu simțea nimic, nu știa pe ce lume se afla, și nici nu avea să știe vreo dată ce se întîmplase cu inimi sănătoase ale celor din sala de operație.

Milcuț începea să nu mai înțeleagă; în cîmpul lărgit apărea un fenomen neprevăzut și inexplicabil; plămîniul împins în sus, creștea, ca un mușuroi de cîrță, parea că va da peste margini. Nu recunoștea anatomia, i se părea aberantă natura îl înțindea o cursă, îl pregătea o înjostoire bilă neagră. Nu știa ce se întîmpla, trebuia să-și recunoască îngoranta. Dar nu era vina lui că se hazardase pe un continent necunoscut, ci a celui care îl împinse de la soate. Îl ura, ar fi vrut să-l strige-n față: „Mi-ai pus cuțitul în mină și m-ai trimis să omor un om, ai făcut din mine un ucigaș. N-aveai dreptul să-mi pătezi viața!“

Atunci văzu inimi și se strădui s-o recunoască, în ceea ce părea de necunoscut. Căpătase dimensiuni amenințătoare, nu mai avea loc în torace, împingea plămîniul și se pregătea să facă explozie, să coloreze cu sînge tavanul, peretii sălii de operație, și dincolo de ei spațiul, cîmpul cuprins de imaginație. Pulsatiile reduse, abia vizibile, păreau un tremur, a de frică și neputință, dar Milcuț știa că dedesubt se ascunde o tonă de dinamită.

Cuțitul ucigașului îl aduse la realitate: după orientare parea că străpunge peretele ventricolului stîng, în regiunea cea mai robustă a inimii. Norocul în nenorocire! Simțea o nevoie bolnavă să arunce instrumentele și să pună mina pe trompetă, să emită un țipăt pentru toată omenirea. Cum poate începea noroc, unde s-a instalat nenorocirea? Semiparadox acceptat din lașitate! Să coși o inimă străpunsă e o profanare a ideii de viu și de viață!

— Dacă nu renunța la sentimente, urma dezastrelor. Trebuia să se convertească, să treacă la brutalitate, ca să se domine. Înfipse brusca bisturiul în piele, la capătul liniei, și trase, apăsat, urmîrînd desenul. Se opri după cîțiva centimetri; pielea fosnea, hîrjită, rezista, transmițea în braț trădătorii sacadate; era o sfîșiere, o rușere. Aruncă bisturiul cu o furie izbucnită din neputință; credea că lama de oțel nu vrea să-l asculte.

— Nu tale! Dă-mi altul, repede! Și altă dată al grijii de instrumente.

Erau vocabularul și tonul profesorului. Părea inadmisibil; și lui i se întîmplase să nu taie bisturiul în „Sala de operații ar trebui să aibă legi marțiale! Cine greșește să fie condamnat la moarte!“ Continuu să pulseze, cu mișcarea senințată, fiindcă nu se îndoaia de nimic, și nu-i era frică.

— Altul, nenorocito!

Incepea groaza. Dacă nu se stăpînea în meșteșug, nu mai rămînea nici o ieșire. Cădea pe masa de operație, lângă victimă.

Se regăsi brusca, triumfător, cu un zîmbet pe față, clar și rece. Deci nu fusese vina lui, putea merge pină la urmă, și mai departe, pină la capătul lumilor. Dar era inadmisibil, era criminal, ca două bisturie pregătite pentru operație să nu fie ascuțite! Al treilea tăia, în linie dreaptă, fără efort, emitea o muzică, puțin aspră, cu o armonie puternică.

Ajunse la capăt și se uită în urmă; tăietura feșise bine, abia sîngera, colorînd în roz stralucitor sub pielea arsă de soarele verii, nici o acumulare vulgară. Putea să continue cu umblă și cu plăcere. Toracele, bine construit, armonios și auster aparținea unei anatomii umane de factură superioară. Ar fi fost păcat să se piardă; trebuia să meargă înainte, repede, cu voce bună și cu speranță. Nu-l mai era teamă.

Tăie primul strat de mușchi, adîncînd desenul; coasta rămăse goală. Incizia pericardul, în lung, la răzărătura cărbă și îl desprinse, de la un cap la altul. Se gîndise o clipă să renunțe, ca să cîștige vreme, să rezече coasta cu totul; așa osul n-ar mai fi crescut la loc, dar cîți oameni nu trăiesc fără o coastă? Adam rămînea cel mai vechi exemplu!

Nu-și îngăduia să mutilize anatomia aceasta superbă, și nu avea putere să creuze nimic din coastă scosă. Era dator să creuze pericardul. Alături, cuțitul continuă să pulseze, cu umblă și cu plăcere. Toracele, bine construit, armonios și auster aparținea unei anatomii umane de factură superioară. Ar fi fost păcat să se piardă; trebuia să meargă înainte, repede, cu voce bună și cu speranță. Nu-l mai era teamă.

Sora îl ștersese larăși pe frunte. Îl întrebă, timidă:

— Sîntei bine dispus, domnule doctor?

— De ce?

Cînd vorbi, își dădu seama că avea maxilarele înțestate, dar printre dinții strîși fredonase un cîntec, fără să știe, un motiv binar, un fel de marș, o ascensiune, o victorie continuă. Făcea parte dintr-un studiu pe care îl exersase în cursul săptămînilor. Îl plăcea obsedat, îl fredona și noaptea în somn; se gîndea să cînte pe cîntec, să-l orchestreze pentru o formație de jazz, unită cu opt instrumente clasice, lemne și alămuri, dar nu știa cîine l-ar putea înțelege înțineric la arc voltaic, să aluneece prin vis, prin decururi pastelate, prin mijlocirea obosului să coboare în absurdul unei mișcări de joacă, să-l dublat de timpâne, și-apoi, fără nici o pauză și nici o pregătire, să izbucnească trombonul și trompeta, respingîndu-se între ele, într-un șoc care să ardă retinele și să perforzeze urechile. Încețase să fredoneze, se controla cu atenție, dar avea muzica în sine, mută, izbutind totuși să acopere zgomotele, cîlnchetul instrumentelor, pașii superiori, respirațiile, bătăile inimilor.

Acum tăia în lung mușchii intercostal, împreună cu pieura. Plămîniul apărea treptat, undîndu-se ca o plînă întînsă de valuri, peste o mare neliniștită. Își modifica repede culoarea, căpătase umbră albastră.

— Oxigen! spuse, fără să întrerupă melodia ca să îl urmărea, cu orchestrația ei tot mai amplă și mai compusă.

Nu avea de ce să se sperie; grav ar fi fost numai dacă turburile de oxigen erau goale. Sora deschise robinetul și după o clipă plămîniul își recăpătă culoarea roșie, purificată. Cîntecul lui putea să fie un imn închinat oxigenului.

— Nouă și cincizeci și nouă de minute!

Trebuia să vină! Ascultă, sperînd să audă

— Cit e ceasul?

— Zece și patru minute.

Întîrziase nouă minute peste termen! Nu era drept să-l lase singur, cu un muribund despicat pe masa de operație, cu inima dezvelită.

— Uită-te ce fereastră!

Nu venise.

Strîși în spre usă:

— Este cineva afară?

Ușa se deschise, țîrziu și sfios, neconvîns. La înălțimea clantei apăru capul lui Tulip, sfîșiat de spaimă și de suferință. Prezenta lui acolo era inadmisibilă, dar cine putea să-l alunge?

— Tești de-aci! Du-te și telefonează!

Tulip nu putea înțelege unde să telefoneze? Nu putea să se miste, nu vedea nimic înaintea.

— Trăiește domnule doctor? Odoorul meu, sîngele meu fierbe în! Nu-l lăsați să se ducă!

— Închide ușă!

Însemni, cu ochii la lama cuțitului; marginile căni sîngerau, sîngele pulsa, izbutea să-și facă loc, avea să erupă în obrazul lui și-n lampa scialtică! Se gîndi să apuce cuțitul, să-l împingă înapoi și să-l țină cu mina. Era o monstruoasă, lua locul ucigașului îl continua gestul, și poate îl ducea pină la capăt!

— Soră, uită-te pe fereastră!

Porta era închisă și curtea spitalului goală. Avea să se populzeze după-amiază, de la ora două, cînd se dădea drumul vizitatorilor. Poți să-i respingi? Lumea ar spune că-i un act de neumanitate. Dar mult mai neuman este să-i lași înăuntru, să respire aerul bolnavilor, să se așeze pe cărcăfuri, să le zgîlție patul, să le aducă veșți proaste, să le transmită umoarea lor veștedă, și toată nefericirea dintre două vizite.

Sora stătea lângă el, cu depărtătorul în mină! semăna cu un instrument de tortură, în curînd avea să se umple de sînge, și-avea să semene cu mai bine. „Stie tot ce urmează“, gîndi Milcuț despre sora care îl privea gesturile, la distanță de o secundă. Puse depărtătorul între coaste iar sora invită manivela; osul trosni, furar lângă stern, și iar simți durerea în propriul lui torace. Ar fi vrut să geamă și să spună: „Mai încet! mai cu milă!“ Bolnavul avea, față de el, avantajul incomensurabil că nu simțea nimic, nu știa pe ce lume se afla, și nici nu avea să știe vreo dată ce se întîmplase cu inimi sănătoase ale celor din sala de operație.

Milcuț începea să nu mai înțeleagă; în cîmpul lărgit apărea un fenomen neprevăzut și inexplicabil; plămîniul împins în sus, creștea, ca un mușuroi de cîrță, parea că va da peste margini. Nu recunoștea anatomia, i se părea aberantă natura îl înțindea o cursă, îl pregătea o înjostoire bilă neagră. Nu știa ce se întîmpla, trebuia să-și recunoască îngoranta. Dar nu era vina lui că se hazardase pe un continent necunoscut, ci a celui care îl împinse de la soate. Îl ura, ar fi vrut să-l strige-n față: „Mi-ai pus cuțitul în mină și m-ai trimis să omor un om, ai făcut din mine un ucigaș. N-aveai dreptul să-mi pătezi viața!“

Atunci văzu inimi și se strădui s-o recunoască, în ceea ce părea de necunoscut. Căpătase dimensiuni amenințătoare, nu mai avea loc în torace, împingea plămîniul și se pregătea să facă explozie, să coloreze cu sînge tavanul, peretii sălii de operație, și dincolo de ei spațiul, cîmpul cuprins de imaginație. Pulsatiile reduse, abia vizibile, păreau un tremur, a de frică și neputință, dar Milcuț știa că dedesubt se ascunde o tonă de dinamită.

Cuțitul ucigașului îl aduse la realitate: după orientare parea că străpunge peretele ventricolului stîng, în regiunea cea mai robustă a inimii. Norocul în nenorocire! Simțea o nevoie bolnavă să arunce instrumentele și să pună mina pe trompetă, să emită un țipăt pentru toată omenirea. Cum poate începea noroc, unde s-a instalat nenorocirea? Semiparadox acceptat din lașitate! Să coși o inimă străpunsă e o profanare a ideii de viu și de viață!

— Dacă nu renunța la sentimente, urma dezastrelor. Trebuia să se convertească, să treacă la brutalitate, ca să se domine. Înfipse brusca bisturiul în piele, la capătul liniei, și trase, apăsat, urmîrînd desenul. Se opri după cîțiva centimetri; pielea fosnea, hîrjită, rezista, transmițea în braț trădătorii sacadate; era o sfîșiere, o rușere. Aruncă bisturiul cu o furie izbucnită din neputință; credea că lama de oțel nu vrea să-l asculte.

— Nu tale! Dă-mi altul, repede! Și altă dată al grijii de instrumente.

Erau vocabularul și tonul profesorului. Părea inadmisibil; și lui i se întîmplase să nu taie bisturiul în „Sala de operații ar trebui să aibă legi marțiale! Cine greșește să fie condamnat la moarte!“ Continuu să pulseze, cu mișcarea senințată, fiindcă nu se îndoaia de nimic, și nu-i era frică.

— Altul, nenorocito!

Incepea groaza. Dacă nu se stăpînea în meșteșug, nu mai rămînea nici o ieșire. Cădea pe masa de operație, lângă victimă.

Se regăsi brusca, triumfător, cu un zîmbet pe față, clar și rece. Deci nu fusese vina lui, putea merge pină la urmă, și mai departe, pină la capătul lumilor. Dar era inadmisibil, era criminal, ca două bisturie pregătite pentru operație să nu fie ascuțite! Al treilea tăia, în linie dreaptă, fără efort, emitea o muzică, puțin aspră, cu o armonie puternică.

Ajunse la capăt și se uită în urmă; tăietura feșise bine, abia sîngera, colorînd în roz stralucitor sub pielea arsă de soarele verii, nici o acumulare vulgară. Putea să continue cu umblă și cu plăcere. Toracele, bine construit, armonios și auster aparținea unei anatomii umane de factură superioară. Ar fi fost păcat să se piardă; trebuia să meargă înainte, repede, cu voce bună și cu speranță. Nu-l mai era teamă.

Tăie primul strat de mușchi, adîncînd desenul; coasta rămăse goală. Incizia pericardul, în lung, la răzărătura cărbă și îl desprinse, de la un cap la altul. Se gîndise o clipă să renunțe, ca să cîștige vreme, să rezече coasta cu totul; așa osul n-ar mai fi crescut la loc, dar cîți oameni nu trăiesc fără o coastă? Adam rămînea cel mai vechi exemplu!

Nu-și îngăduia să mutilize anatomia aceasta superbă, și nu avea putere să creuze nimic din coastă scosă. Era dator să creuze pericardul. Alături, cuțitul continuă să pulseze, cu umblă și cu plăcere. Toracele, bine construit, armonios și auster aparținea unei anatomii umane de factură superioară. Ar fi fost păcat să se piardă; trebuia să meargă înainte, repede, cu voce bună și cu speranță. Nu-l mai era teamă.

Petre Pandrea și demoul controversii

O personalitate deosebit de interesantă a vieții intelectuale românești din jurul celui de al doilea război mondial a fost Petre Pandrea, om de cultură cu preocupări diverse, pe care a știut să le arceze cu aceeași originalitate, în toate sensurile care se pot lega de acest cuvânt. Am zice chiar, fără glumă, că personalitatea lui, violent precizată, e principala piedică pentru o lectură obiectivă a scrierilor sale. În tot ceea ce face, Pandrea se afirmă mult, mult, deci afirmă și se dovedește a fi cineva mai mult decât izbuteste să dovedească ceva. Într-adevăr, el a ajuns la notorietate oarecum din afara literaturii, mai ales prin activitatea sa de jurist și de teoretician al dreptului. El nu s-a ocupat decât incidental de literatură, aducând în intervențiile sale pe acest domeniu așa de nesigur o anumită suficiență neplăcută, a omului care vorbește de sus, un ton categoric ce a întipărit numai rezerve din partea literarilor. Și volumul de Portrete și controverse (I - II, 1945 - 1946) și actualul volum antologic au fost prea puțin comentate, ca să nu zicem de-a dreptul că oamenii de literă au urzit un fel de conspirație a tăcerii în jurul celui care le-a apărut ca un intrus înocent și la vremea primei apariții s-a întipărit același lucru. Plin și etern amabilul Persepolis în cronica sa din „Lumea” (nr. 9 din 18 nov. 1945) a lăsat să transpărăsească nemulțumire prin fumul obliușurilor sale benevolente, cu care îl încurajă pacienții — ca să nu mă pomenez de articolul lui de-a dreptul defavorabil scris de Vladimir Streinu „Un Flu al Soarelui” și adunat acum în volumul al doilea de Pagini de critică literară (1968, p. 326).

Și toți activitatea lui Pandrea merită să fie cunoscută chiar pentru contribuția lui mai restrânsă. În domeniul artei, despre aceasta, mai volum publicat sub numele de Eserii (1971) nu ne dă, cu toată amploarea lui, o idee completă. Lectorul are să-și întregi cu paginile despre Brâncuși sau despre Barnutu. Cel mai interesant moment din cariera publicistică a lui Pandrea este indiscutabil Germania hitleristă (1933), text capital pentru puterea de pătrundere a eseistului, pentru înțelegerea acută a realității. Scris în grabă, mai curând în scopuri informative, acest volum are deplin de substanță ar fi instituit în momentul actual al exegezei politice a fenomenului respectiv, dacă ar fi fost mai bine cunoscut la data apariției. Când ne gândim că istoricii occidentali de azi, beneficiind de vaste arhive și de mijloace informative dintre cele mai diverse, ca să nu pomenez de nefericită dar revelatoare experiență a războiului, nu izbutesc să înțeleagă esența hitlerismului, cartea tânărului jurist român face figură de profetie absolut senzațională.

Venit în Germania cu alte idei decât cele care aveau să-l conducă lucrarea, Pandrea a fost un observator atent, iar prin prezența sa în mai multe redacții de ziare democratice, un ins situat în inima problemelor a căror soluție nu avea să apară pentru toată lumea decât la catastrofa din 1945. Într-un moment de mare pomenez de nefericită dar revelatoare experiență a războiului, nu izbutesc să înțeleagă esența hitlerismului, cartea tânărului jurist român face figură de profetie absolut senzațională.

„Toate aceste date de experiență au fost de oarecum lăsat în urmă și personalitatea originală și complexă a lui Pandrea au rămas în primul rând în studii asupra lui Brâncuși, ale căror străluciri populare Pandrea e printr-o primă a le fi pus în lumină. În marele sculptor, eseistul a văzut demnitatea unui genial artist inovator, de glorie mondială, și controversat, un băran care impune lumii civilizate o formulă artistică de experiență milenară și un mare inconfirmist în viață și în artă.

Din nefericire, nu același lucru se poate spune despre cele câteva studii ale lui Pandrea referitoare la unele opere literare. Este vorba de un strop de strop de demone? Poate da. Acei 30 de ani sau 30 de zile ale lui Ios în pustie, demoniul lui Socrate, furtă romană și la hora, autoarea de demone, călătorie și viața în exil, la Petru din Memoriale a lui și în urma istoriei.

„Mihail Sadoveanu este un bătrîn prea tânăr sau — poate — prea puțin de oameni pe care-l tratează în gize și în ferburi. Insectele și kerliverolele simt acest lucru.

Mihail Sadoveanu are și spirit filosofic, deși bețarii sau prețioși în creația sa, la o plintele lui în acest domeniu, opoziție de autodidact. Mihail Sadoveanu a trăit sincer și profund tragicomedia filosofică a luminașului, a trecut cu grație prin acest pustiu arzător al simbolurilor defuncte huzare, a reținut substanța și cite ceva din crusta acestei filosofii. Crusta emervează, firește dar este abia vizibilă. Eu o simt ca pe un lac chinezesc întins peste un obiect de artă. Laclă de impresie de monotonie și olimpianism unor creații simbolice, care povestesc o epopee într-un lanț cifrat” (288).

Stilul acesta de contraste extreme trebuie căutat deci nu numai în felul în care eseistul își alege pretexte pentru reflecții, sau într-o anumită lipsă de echilibru constituivă a scrierilor, sau dar și în capacitatea de a înțelege și investiga realitatea cu aceeași mari și deconcertante diferențe de nivel.

Spirit solicitat de prea multe miraje și miscat de prea multă demoni, Pandrea pare să fi ocolit în filosofia lui asupra vieții tocmai maxima fundamentală și veche de mii de ani a întelepciunii: „Cunoaște-te pe tine însuși”. Într-o individualismul lui acut și idealistului lui democratic, e o asemenea discrepanță înct de cele mai multe ori ai impresia că ideologii vorbesc împotriva unui adversar care concentrează o bună parte din propriile sale caracteristici. Spiritul efervescent și inegalitativ dialectic, pe al doilea de acest tip în cultura noastră duș Camil Petrescu, Pandrea nu s-a războit numai cu adversarii pe care și i-a căutat în toate direcțiile, ci de cele mai multe ori cu propria sa umbră.

titluri pe care le dăm nu pentru a speria pe intelectualul mai fin, ci pentru că ele sînt date de măsură pentru felul întregii alcături: Bombe și soare. Afaniseală, Alarmă și Mallarme. Impozantă coduri penal, Despre chinată, Cîntec în curțile, Papă cu sima fete, Tigani, popor mare, Cotcau îmbătrînit și altele.

Aforismul îi reușește rar lui Pandrea, cu tot caracterul tăios al scrierilor sale, pentru că momentele de concentrare în expresie sînt la el rare. Iată câteva asemenea momente care din nefericire pot fi socotite „fericite” și „așa cum ar fi de dorit”: generale „Politica e problematică deciziei” (325) sau „un prețen care ajută permanent pe alt prieten este un infractor la legile amicitiei. Îi învață să umble pe cașcagă și anemiata” (247). „Legea e soarele oricărei societăți” (87) sau „În atasei servitorul lășindu-l să te fure, dezvoltîndu-ți conștient sentimentul de rușine și pocință” (43). „Pedagogia este, în multe privințe, un viol suferesc” (336).

Predomina în schimb stilul de notație grăbită și glândrea sincopată, cu formulă directă, nede, unori chiar și brutale. Eseistul scrie „despre toate lucrurile cu puțință, vîndînd o mobilitate ce-l poate lăsa perplex pe cititor, fără să-l și dîștie pentru vreun adevăr anume, chiar dacă Pandrea are de cele mai multe ori dreptate. Este un fel de filosof al legăturii cu împrejurările de toată ziua dar Pandrea sacrifică mereu spiritul de finețe, fără a-l dobîndi pe cel de geometrie, din care s-au născut marile momente ale gândirii sistemice. Scriind într-o epocă de acută criză, el crede că acestia și caracteristică nihilismului care ar trebui să reprezinte singura înțelepciune cu puțință (335).

Or, el aruncă săgeți în prea multe direcții și sfîrșește prin a și pierde propria sa definiție; urmează ca noi să-l o stabilim în funcție de prea multe nefericite. Din nefericire, el se află de pe la multe ori în confuzie și cu sine însuși. Definiția pe care și-o dă la un moment dat precizează numai o parte din marile și numeroasele lui adversități: „...eu sunt, am fost și voi fi un protestatar sui-generis. În sensul anti-sociabilității mie-burheze și a repudiului metafizicilor teoretice „noie birocratie” (89). S-ar părea că eseistul adoptă punctul de vedere al omului simplu pentru că e excedat de formulele generale și de speculațiile filosofice. În realitate, el nu vorbește sigur pe ceea ce ține adevărul și glîndrea lui, pe ceea ce înțelegem prin generalizări și în speculații de multe ori prea mărunte. Același spirit îl face să repudieze „moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului nostru” (282). El nu știe să schimbe tonul cînd trece de la un studiu foarte interesant asupra „Pauzeazării României în sistemul cavitatății” la niște cîntecuri intitulată „Glozgia femeii măritate”, sau discută „...moralismul de tip N. Iorga” (p. 63) dar să și facă unele considerații asupra îmbrăcămintei recomandîndu-ne să umblăm în picioarele goale în zloată „colorapi și pantofii de tip anpo-francez” necădrînd „cei noroșele și cu glodăria chimatului

„Îmi place foarte mult să povestesc extrem de simplu“

— De vorbă cu scriitorul italian Guido Piovene —

— Aș vrea să vă întreb, domnule Piovene, care sînt după dumneavoastră, problemele cele mai importante ale literaturii italiene contemporane ?

— Pot vorbi numai într-un mod generic despre literatura italiană contemporană și despre literatura italiană în general. Și așa spune că astăzi mai mult decît în trecut, deoarece, în fond, vîd în literatura italiană o literatură ale cărei caracteristici, mai cu seamă regionale, sînt astăzi mai marcate decît oricînd. Prin asta, evident, nu vreau să aduc nici o atingere caracterului ei de universalitate. Nu nicidecum. E dificil, totuși, să vorbesc despre o literatură italiană în general. În fond, singurul lucru care-i ține uniți pe scriitorii italieni, numitorul lor comun dacă vreți, este limba, limba comună pe care o vorbesc. Asta, da. Altfel nu cred că se poate vorbi de probleme comune pentru întreaga literatură italiană. Nu vîd, de pildă, ce legătură ar fi între problemele unui scriitor ca Scialoja sau ca Sciascia, meridionali prin excelență, și alea ale lui Giovanni Comisso, scriitor din nord, din regiunea Veneției. Cu alte cuvinte, există multe curente diverse, apropiate prin limbă, dar și prin comunitatea unor tradiții literare înșușite prin instrucție adică unele baze comune aparținînd literaturii secolului 19. Dar că ar exista probleme speciale ale literaturii italiene, n-aș îndrăzni să afirm. Pot spune cel mult că problemele literaturii italiene sînt aceleași ca și ale altor literaturi. În primul rînd, problema principală care se pune astăzi este aceea de a supraviețui. Supraviețuirea literaturii este prima problemă care se pune, pentru că literatura este în pericol.

Există apoi, desigur, probleme specifice, dar care nu mi se par a se deosebi foarte mult de cele ale altor literaturi. În Italia, literatura are de făcut față unui atac foarte puternic din partea a ceea ce se numește antiliteratură, care ar vrea să o nege pentru a face din ea un lucru, de pildă, un lucru exclusiv politic, la fel cum se întâmplă și-n R.F. a Germaniei sau cum cazul unor curente din țările scandinave. Mai puțin în Franța sau Anglia. Mai sînt deosebite problemele limbii. Aici însă s-a exagerat mult și s-au strecurat destule inexactități. S-a spus întotdeauna, de pildă, că scriitorul italian se exprima într-o limbă aulică, prea puțin populară. Un simbul de adevăr există și aici. Eu însă cred că în literatura italiană, ca de altfel în oricare literatură, este un amestec de exprimare aleasă și limbă populară, de vorbire directă și de limbă elaborată. S-a făcut, repet, prea multă risipă de vorbe în acest caz. Oricum, aceasta este unica problemă cu adevărat specifică literaturii italiene, firescul expresiei. Și aceasta tocmai datorită caracterului ei fundamental regional.

— Credeți că literatura italiană actuală este literatură unui moment de criză prin care trece astăzi societatea ?

— Eu cred că se poate vorbi de coexistența a două crize. Se poate vorbi, desigur, de o criză a sistemului care în fond este o criză cu caracter moral politic. O soluționare sau măcar o atenuare a acestei crize ar aduce foarte mari avantaje. În același timp, cred că ar fi o dovadă de nebulie și îngustime de spirit să ne închipuim că o soluție, sau că soluții de acest gen ar putea aduce o rezolvare a întregii crize moderne. Nu, de o rezolvare nu poate fi vorba pentru că există într-adevăr o criză a omului, o profundă criză a valorilor care în Europa occidentală este foarte ascuțită.

E foarte dificil să găsim cauzele acestei crize. În fond, probabil că a luat sfîrșit luzia omului că el ar însemna mare lucru. Puțin cite puțin a trebuit, totuși, să se despartă de această idee și cred că ultimele evenimente, ca de pildă războiul, au dat lovitură de grație acestei idei. Omul s-a văzut atunci tratat ca un nimic, aruncat în lagărele de concentrare, în cuprtoarele crematoriilor, măcelărit ca o vită la abator. Evident că după o asemenea criză ideea pe care omul și-o făcuse despre sine nu putea rămîne neschimbată. În fond criza omului este o criză a credinței omului în propria sa valoare. Eu cred că în asta constă criza și că ea e foarte acută. Să sperăm însă că va trece, să sperăm că vom ieși din ea, să sperăm, evident, dar în nici un caz nu o putem tăgădui. Ar fi o dovadă de optimism, ar însemna că arborăm un optimism de paradă. Aastă criză există și scriitorii italieni răspund, așa zice, în mod individual acestor probleme. Fiecare simte efectele crizei și, în general, scriitorul este în primul rînd un marior și un cobal al acestei crize, nu o persoană care vine cu soluții. Este foarte greu ca un scriitor să aducă soluții și pe urmă nici un om, de altfel, nu poate aduce în felul acesta soluții.

— S-a avansat ideea că progresul tehnic prin care trece lumea de astăzi, revoluția tehnico-științifică în plină desfășurare, i-ar fi fatale omului ?

— Desigur, există și acest lucru și este posibil să fie una din rațiunile care stau la baza acestei crize. Cred însă că nu trebuie să exagerăm prea mult. În nici un caz nu trebuie admisă ideea că pentru a ne vindea de criză trebuie să oprim progresul tehnico-științific. Mi se pare a fi o idee greșită. Sînt lucruri care nu se pot opri. Poate că progresul tehnic ar trebui moderat, pentru că ruptura echilibrului dintre om și mediul natural este, într-adevăr una din rațiunile acestor crize a omului, o criză a stabilității sale, a echilibrului său și a igienei sale, chiar a igienei sale mentale. Altfel stau lucrurile cu progresul științific. Progresul științific este un progres de cunoaștere și nu vîd cum ar putea omul să se lipească de el, cum s-ar putea refuza o descoperire. Nu, nu este posibil.

— Să fie vorba, cum se crede, de o insuficiență, de o incapacitate a unui om modelat încă spiritualmente de vechile structuri ale unei societăți preindustriale de a răspunde noilor condiții ?

— Da, cu această problemă mă declar întru totul de acord. Așa adăuga, însă, că nu trebuie să vorbim numai de spiritualitate, trebuie să vorbim și de inteligență. Pe de o parte omul realizează aceste descoperiri, dar pe de alta că dovadă de o anumită îngustime, de o anumită măr-

Portret de VERONICA PORUMBACU

Guido Piovene s-a născut la Vicenza în 1907. A studiat filozofia la Universitatea din Milano. Pînă în 1952 a desfășurat o bogată activitate jurnalistică în coloanele cotidianului „Corriere della sera”, iar după 1952 în „La Stampa”. Ca narator s-a impus atenției publicului și criticii cu Lectura di una novizia (1941), Au armato La Gazzetta nera (1943) Pietă contra pietă (1946) și I falsi redentori (1949). Opera sa eseuistică este răspîndită într-un mare număr de cotidiane și reviste italiene și străine. După război a călătorit mult în țară și străinătate. O parte din aceste scrieri sînt reunite în volumele De America (1953), dar mai cu seamă în Viaggio in Italia (1957), carte de mare răsunet. După un lung răgaz, în cea mai mare parte dedicată activității ziaristice, a revenit la proza narativă cu romanul Le Furie (1963). După interviurile marcat de Madame la France (1956) și La gente che perdé ierusalemme (1957), a urmat marele succes Le stelle fredde (1970) încoronat cu premiul Strega.

ginire mentală care adesea sînt numite lipsă de spiritualitate, dar care în fond își au rădăcina în inteligență. Cînd vedem, de pildă, că nu se poate ajunge la un acord, care este totuși necesar, asupra unor probleme care au drept alternativă primejdierea sau distrugerea întregii umanități, atunci să-mi dați voie să spun că asta este cu adevărat lipsă de inteligență. Ciudat lucru, inteligența umană o ia înaintea unor lucruri, se oprește în altele, iar în altele a rămas foarte mult în urmă. Cred, sînt convins de asta. Desigur că galopul descoperirilor științifice și al descoperirilor tehnice a fost cu mult mai rapid decît acela al progresului în alte sectoare, dacă de progres se poate vorbi pentru că, la urma urmelor, nu știu dacă există un progres moral. Nu știu deloc.

— Intr-una din scrierile dv., în romanul „Furiile” considerați vechile structuri ale omului, individualismul său exagerat, fruct al unei educații greșite, drept responsabil de rătăcirile individului, de neputința lui de a dialoga cu istoria, cu societatea. În „Stele reci” socoteți că pentru a se sustrage acțiunii nefaste a unei anumite societăți, în speță a societății de consum, a reflicării constante la care este supus, individul trebuie să întoarcă spatele unei atari societăți, pentru ca în rezoluțiune s-o ia de la capăt, să-și regăsească sensul adevărat în lucruri. Dar prin asfel de raporturi mediate de lucruri și de amintire nu-și pierde caracterul de ființă socială ?

— Eu n-aș pune problema chiar așa... Le Furie sînt mai cu seamă un roman al remușcărilor, al trecutului care se întoarce împotriva unui individ. Furiile sînt creaturi ale conștiinței sale care ies la suprafață și sînt proiectate în ceea ce eu în roman numesc viziuni și care de bună seamă că sînt niște ființe. Cit priveste „Stele reci” dv. îmi reproșați...

— Nu este vorba de un reproș, este vorba de un adevăr evident.

...că eu așa spune că individul trebuie să întoarcă spatele unei atari societăți.

Aici există experiența unei fugi de societate, această fugă există fără îndoială, dar eu nu o dau nicidecum ca exemplară. În fond eu nu fac altceva decît să mă învîrt într-una în jurul unor anumite probleme. Eu nu am indicat niciodată căi de urmat. Este absolut sigur. Există un sentiment foarte puternic în toate aceste cărți și așa spune că în special în „Stele reci”, este sentimentul foarte puternic că astăzi, cel puțin așa cred, există o tendință de a uita mai mult decît trebuie anumite valori, printre care și valoarea solitudinii, valoarea izolării. Iată pentru ce țin să le scot în evidență. Să pun accentul pe faptul că omul nu trăiește doar într-o dimensiune politico-socială, ci și într-o dimensiune naturală, cosmică, fără de care omul este împușinat, sărăcit, devine unidimensional dacă nu există acest joc continuu între aceste două dimensiuni, amîndouă absolut necesare. Cred cu tărie în acest lucru, pentru că nu sînt un ins neosocial sau un asocial. Nicidecum. Cred că amîndouă sînt necesare, și dimensiunea solitudinii, și conștiinței personale și dimensiunea societății. Și dacă în aceste cărți am pus în deosebi accentul pe solitudine și pe izolare, am făcut-o pentru că am simțit nevoia de a marca și necesitatea acestei dimensiuni în viața omului. N-aș vrea să fie luată ca o declarație de asociabilitate, pentru că nu este. Este doar o experiență spirituală. Aceste cărți sînt două experiențe spirituale care au în centru preocupări în jurul cărora mă învîrtesc de mult. Și voi continua să mă învîrtesc alături vreme cît voi trăi. Apoi n-o să mă mai învîrtesc deloc, pentru că n-am să mai fiu.

— Aș vrea să precizați totuși care sînt aceste probleme.

— În primul rînd problema morții care pentru mine este foarte importantă. Și această problemă ocupă un loc foarte important în „Stele reci”. Principala nu este fuga din societatea de consum. M-am gîndit de fapt că trebuie să i se fi întimplat ceva protagonistului. În fond, cred că nu știu nici eu ce, dar oricum i s-a întimplat ceva care l-a proiectat în afara ființei sale de pînă atunci și l-a aruncat în această stare. Dar de fapt întîmplat aici două personaje. Căci foarte important este și cîreșul, care simbolizează viața mustind de sevă, natura văzută ca o coordonată tonică. Apoi există această meditație asupra morții, această senzație continuă că, în fond, între viață și moarte nu există o mare diferență, că nu sînt două luni complet despărțite una de alta. Este în fond o dorință de a exorciza moartea, murind într-un fel înainte de a muri cu adevărat și înainte de a reuși să faci totul. Este un fel de refacere a universului prin memorie. Totul nu este decît o meditație pe aceste teme. Dar nu pot spune că este o meditație pe care eu o ofer ca exemplu, ca regulă, ca normă celorlalți. N-aș spune asta. Eu cred că romanele, ca oricare altă carte, trebuie să-i împingă pe ceilalți să mediteze asupra unor anumite teme, idei, trebuie să-i tulbure pe unii, pe alții să-i chinuie, iar, uneori, să-i învelescă. Și mai mult decît a-i duce spre o soluție, trebuie să-i facă să se agite pentru ca să ajungă ei înșiși la o soluție. Cred că romanul trebuie să fie în primul rînd un îndemn, un ferment. Cînd cineva își propune să influențeze pe altcineva suferă întotdeauna un eșec pentru că nu reușește niciodată să-i influențeze pe ceilalți. Altfel literatura este țeză pură și nu se știe niciodată dacă nu ajunge la rezultate complet diferite față de intenții. Marii scriitori revoluționari, nu și-au propus, în general, acest lucru. Iar cel care și l-au propus nu au revoluționat nimic.

— O ultimă întrebare: romanul la care scrieți va fi ca problematică diferit de cele de pînă acum ?

— Cred că va fi un roman diferit. Simt nevoia de a aduce mai multă căldură în pagină. Aș vrea ca printr-un rînd să circule un flux mai puternic de umanitate, mai mult suflet, mai multă inimă. Problematice, desigur, este aceeași, dar mai cu seamă mă chinuie această întrebare: care este totuși prețul vieții ?

Aș vrea ca forma să fie mai simplă, mai liniară dacă vreți. Îmi place foarte mult să povestesc extrem de simplu. Cred că dacă povestesc extrem de simplu reușești să spui lucruri foarte complexe și foarte critice atunci se poate vorbi de perfecțiune în artă.

— Vă mulțumesc.

Constantin Ionică

astăzi în librării

EDITURA „EMINESCU”

— Dragoș Nicol: Cîntări în albastru, poeme — 124 pagini, 7 lei.
— Dim. Rachici: Căldura pămîntului, poeme — 80 pagini, 8,25 lei.
— H. Crămescu: Norul lui Magelan, ode și epode — 88 pagini, 8,25 lei.

EDITURA „MINERVA”

— I. Hellade-Rădulescu: Versuri și proză. Colecția „Biblioteca pentru toți”. Text ales și stabilit, glosar — de Vladimir Drimba. Prefață și tabel cronologic de Mircea Anghelescu — 442 pagini, 5 lei.
— Anton Holban: Opere, vol. II (romane). Colecția „Scriitorii români”. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Elena Beram. — 632 pagini, 18 lei.
— Vasile Netea: Interviuri literare. Seria „Memorialistică”. — 272 pagini, 6,25 lei.
— Ion Rotaru: O istorie a literaturii române, vol. II (de la 1900 pînă la cel de-al doilea război mondial). — 840 pagini, 23,50 lei.

EDITURA „ALBATROS”

— George Călinescu: „Studii de literatură universală”. Colecția „Lyceum”. Prefață de Adrian Marino. — 254 pagini, 5 lei.
— Adrian Beldeanu: Să mai citiști o zi. roman. — 216 pagini, 5,75 lei.
— Victor Bărlădeanu: Extinctul din Pînetopolis, roman. Colecția „Fantastice-Club”. — 144 pagini, 4,50 lei.
— Dicționar de sinonime, sub redacția prof. univ. dr. Gh. Bulgar. — 488 pagini, 20 lei.
— Marian Popa: Camil Petrescu, micromonografie. — 248 pagini, 7,25 lei.

EDITURA „ION CREANGĂ”

— Nicolae Drimba: Povestea metelului de aur. — 46 pagini, 6 lei.
— Nunta grețosului, povestire în versuri (în limba maghiară). — 16 pagini, 4 lei.
— Anatolie Ribakov: Sîtleț, roman (în limba germană). Traducere de Pauline Schneider. — 312 pagini, 7 lei.
— Nicolae Popovici: Kraji lela prvi dan... (Sfîrșitul verii prima zi), versuri, în limba sîrb-croată. — 102 pag. broșat 5,75 lei.

mase familii), roman pentru tineret, în limba maghiară. — 193 pag. 7 lei.
— Fr. Munteanu — Strada semaforului, nuvele. — 300 pag. 7,50 lei.
— A. Simion: Dictatul de la Viena. — 307 pag., 12 lei.
— Kalinovsky Dészö — A pokoli pulóver (Puloverul infernal), nuvele, în limba maghiară. — 163 pagini, 6,25 lei.

EDITURA „KRITERION”

— Jozsef Attila és román költeszet. Kétfelvony kismatologia (Jozsef Attila și poezia română. Antologie bilingvă). Colecția „Tekta”. — 152 pag., legat, 9,50 lei.
— Benkő Samu. Bolyal János vallomása (Confesiunile lui Bolyal János), ediția a doua. — 278 pag. legat 20,50, broșat 9 lei.
— Irásjelek a földön Francia nyelvű belga költők (Poeti belgieni de limbă franceză). — 252 pag. legat 13,50 lei.
— Nebolsa Popovici: Kraji lela prvi dan... (Sfîrșitul verii prima zi), versuri, în limba sîrb-croată. — 102 pag. broșat 5,75 lei.

EDITURA „DACIA” — CLUJ.

— Măheș György: Lelepezem a csatádomat (Îmi de-

FLORENȚA ALBU

Duminică și

vînt
la etajul miilor, sutelor
fracțiilor —
se zbat antenele în vînt,
aceste terminații ale norilor
legate de gleznele noastre,
de fuga oprită.

Imaginează-ți perețele alb,
înflorirea mușcatelor, culorile
deschizind uși în aer,
uși lovite de perețele alb
de vîntul amiezii.

Închipuie-ți că așa putea să fiu
cu ochelarii mei de cal modern
la bariera de nord
unde se așteaptă un ev
treccera mărfaelor.

Închipuie-ți
închipuie-ți
acele stadioane mov
pe care zboară inefabilele
și mingea.

Închipuie-ți această amiază
uși trîntite de vînt

și floarea mușcatelor
deschizindu-se în țipăt:
ochiul meu concentrat,
carnivor
mistuind, mistuind.

Amiază

Dau bună ziua
ferestrei albe de sus;
doamna stă în amiază
așteptîndu-mi trecerea —
imaculata, oarba privire
primindu-mi trecerea;

doi ogari albi — ochii ei,
fugărîndu-mă în mulțimea
orașului,

albi ogari
luindu-mi urma
în ziua — aproape aprilie,
tandrețea ei imposibilă
lumina ei asurzîndu-mă!

Fug prin conul de umbră
al mulțimii.
Traversez,
și dincolo,
singurătatea albă,
umbra mea așteptîndu-se pe

asfalt,
leșînd de sub roți,

adunîndu-se din smola
viscoasă,
din nou înfricoșată, alergînd
sub lumina asurzitoare —
doi ogari albi pe urmele
noastre

Interior

Iată cum se desface frunza
filodendronului
inventîndu-și ceasul și
nașterea,
pregătindu-și desăvîrșirea;
crezîndu-o
primit! — cu atîta risipă de
sine

Incet o cred —
minunea, geniul plantei
numită
filodendron.

Asemeni,
doamnă cu dinții de fier
zîmbești, invenții această scară
de interior.

Unde urci, piină unde,
cu pașii întîrziind pe
treptele,
prelungîndu-ți bătaia orgollos ?

ION TUDOR

Moartea șerpilor

De șerpi se vor înmulți mereu
Va crește oare larba-n soare ?
Nu vom cereși pomana de la zeu !
Vom crește șinguri în picioare !

De dorul frunzelor ce cresc în pom
La porți nu vor privi bătrîni,
Ci-așcută doar cum latră-n somn,
În băltătură numai cîinii.

Și răscolii de-al lor trecut uitat,
Vor soate jarul din cenușă;
Dar ei plecid, vom ști că ne-au lăsat
Cu pieile de șerpi la ușă.

Drum de cîmpie

Cînd am să îmbătrînesc,
îmi voi aduna cîntecul
la marginea cîmpiei
aruncîndu-le în lanuri
ca să te-ascult.
Drumul reîntoarcerii
îmi va da lacrimile
ce poate astăzi
că nu le știu mă fac.
Peștii cu solzii de aur
vor juca în lezere
prefăcînd apa
în cristale.

Drumul soarelui

La marginea drumului
poteci coboară și urcă.
Îmi lepădă trufașele gînduri
să flu mai ușor pe cărare.
Nu țin seama de nimeni.
La nastera mea,
cîntau numai păsările,
de-acia,
aleg drumul soarelui.

Guido Piovene și avangarda elegiacă

Este cu totul revelator faptul că poezia romanului, așa cum se configurează din întreaga operă a lui Guido Piovene, se întemeiază pe o convingere simulară, dintr-un anumit punct de vedere, principiilor psihiciteții. El este încredințat că scriitura reprezintă o structură superficială ce dă semnificație „aparentă” unor metafore cu recurență „obsesivă” în textul literar. Constelația de sensuri ale acestora se raportează la un „mit personal” care organizează prin „atenuare” al structurii de profunzime, Guido Piovene numește „metafore fundamentale” aceste cristalizări semantice inscrise „în centrul fantaziei unei epoci”; articulația lor paradossală, întrucît se disimulează prin propria ei suprafață, le dă posibilitatea de a „media” nu numai cele două niveluri de conștiință, ci și raportul înșușit dintre întreaga sferă a acțiunii și a clișei (cu general al unei epoci. „Metaforele fundamentale” fixează în felul acesta momentele de inserție ale unui mit personal în sfera de semnificații obiective ale unui anumit moment istoric. În general, demnitatea semantică a acestor metafore devine „transparentă” numai prin grație unei autoconștiințe care se organizează în forma poetică.

În opera lui Guido Piovene raportul este, într-un fel răsturnat: nu poezia va cristaliza concentrările imagistice cu caracter obsesiv ale scriiturii; dimpotrivă, metaforele fundamentale vor „media” relația, ambiguă și permanent repusă în discuție, dintre artă și poetică. În concepția lui, această poetică reprezintă nu atât un punct de referință, emanator de tensiuni, care constrînge creația la actualizarea unei anumite program, cît mai ales termenul unui raport fluid, mult mai important decît relațiile între care se înscrie ca tensiune. La limită, poezia exprimă ceea ce este autoconștiință a creației care tinde să își devină suficientă. Pentru această mi se pare mai puțin semnificativ proiectul expresiv al operei lui Piovene, așa cum este formulat, de pildă, în poemul de eseu La codă di battula (Cu mîna ca pe cîciula) decît poezia în „emergentă” cuprinsă în romanul Le furie (Furiile).

Luciditatea și coerența acestei meditații asupra semnificației și valorii proprii artei reprezintă reversul aproape inevitabil al conștiinței unei ambiguități fundamentale între opera lui Piovene și propria lui poetică. Indecizia sa între eseu și proză de artă precum și tentația de a explora un domeniu numai după ce s-a situat programatic în celălalt, explică adevărul înțeles al adevărului lui la un tip de scriere care reproduce, într-un mimesis igienic și eliberator, demersul criticii. Substratul original al acestei poetice este o intrinsecitate morală, o pasiune devorantă a adevărului care pune în chestiune natura însăși, a artei înțelesă ca „fictio rhetorica”, a cărei fascinație distimulă intenția de edificare sufletească. „De acum, scrie Guido Piovene în Le furie, știu că nevoia de adevăr are totul și face să mi se pară o impostură chiar și ficțiunea care cîndva mi se părea nevinovată și încântătoare, așa cum a ars totul în mine din clipa în care m-a iluminat și mi cu seamă din clipa în care am încercat să mă opun. Cînd coboară în sufletul nostru nevoia de adevăr, o seamă din focul dar și cu cancelul”. Minciuna este insuportabilă dar nici adevărul nu poate fi îndurat mai ușor; soarta noastră, spre deosebire de cea a altor oameni din trecut, este să îl îndurăm fără a muri... Nu este un merit ci o necesitate întrucît nu mai există sfera neutră și intermediară în care sălătuiesc ficțiunile Cosmarile noastre zilnice aparțin întregului ars al adevărului. Trebuie să acceptăm acest tărîm. În acest pămînt fără îndurare trebuie să semănăm speranțele noastre, cît timp acestea vor mai exista.”

Și acest patos al adevărului atorce dobîndeste o semnificație edificatoare în istoria poeticii lui Piovene întrucît amendează un anumit estetism latent în poezia sa, corpul său semnificativ în Forța și în inconștient (Mîla pentru mîla), în care imaginile vieții foburgurilor este numai pretextul unor secrete delectări în ceea ce André Gide numea l'extotisme de la misere. Sau în măsura în care, reafirmă substanța inalterabilă a adevărului pe care „poestivitățile stranii cu sensuri mai profunde” din La gazetta nera (Gazeta neagră) au convertit-o în fascinație a misterului unei semnificative abstracții.

În aceste proze, ficțiunea îngloba realitatea numai pentru a o transfigura și a o înscrie în ceea „sferă

neutră” în care ea devine substratul, insignifiant prin sine însuși, asupra căruia retorica își exercită dezvoltarea falsă plămîntătoare.

Noua „viziune” pe care o propune poezia lui Piovene nu devoră realul pentru a-l substitui un vid fascinător ci îl cuprinde ca unic obiect și ca supremă justificare a ei: „...îmi amintesc ceea ce sînt, un vizionar al realului; îmi amintesc faptul că nu trebuie să invențiez nimic ci să fac numai măsurători, asemeni unui geometru. Este epoca viziunilor, dar a celor adevărate, ale rațiunii.”

Funcția intimă a artei este în poezia lui Piovene aceea „veghe a rațiunii” care produce „viziuni” lucide, după cum estetica lui „morală” reprezintă, în esență, o tehnică soteriologică: „Cine nu este vizionar nu se va putea mîntui.”

Nu mai în aparență poezia lui Piovene proclamă o antiretorică, adică numai în măsura în care nevoia de confort mental ne-a obișnuit să identificăm retorica în ansamblu cu unul din tipurile ei, cel al redun-danței și inflației morfologice. În realitate, retorica reprezintă fatalitatea (rareori numai latentă) a oricărui enunț. Cu orice aticism, preținsa „antiretorică” a lui Piovene este numai o altfel de retorică, una întemeiată pe exigența unui adevăr a cărui intensitate poate aboli forma care îl comunică. La limită, retorica e-lipsei și a conciziei devine o retorică a tăcerii.

Acest tip de „viziune” rațională pe care se întemeiază poezia lui Piovene și a cărei expresie este stilul înțeles ca rigoare morală justifică atât renunțarea la o specie de proză neorealistică în care realul dobîndeste o densitate opacă și ostilă transfigurării, transparenței semantice, cît și ezitarea în fata eselui nu care aproximază înțelesurile realității fără a îngloba însă și formele acestora, în fenomenalitatea lor vădită.

Echivalentul stilistic al acestei „viziuni” este o proză în care eseu devoră subtil organismul autonom al romanului, corpul lui glorios pentru a-l substitui dinamismul unei „faceri” a lui. În asemenea proiect de avangardă al lui Piovene se referă, cu nostalgia, la modelul clasic al acestui „romanzo da fare” pe care Luigi Pirandello l-a creat la începutul secolului în Și gira (Se toarnă) și Quaderni di Serafino Jubbio (Cătețele lui Serafino Jubbio).

În specia romanului „qui se fatti en se faisan” pe care Piovene semnificativ în Forța și în inconștient de Nathalie Sarraute, „proiectul” romanului se actualizează de-a lungul unui proces în a cărui subtilă detaaliere constă însăși substanța lui. Autoconștiința speculară a romanului o prezintă aici un narcisism salutar, care „deschide” structurile tradiționale, și dă transparentă opacității lui.

În Le furie, narcisismul, în aparență, negat, adoptat, de fapt, efectele paradoxale ale simetriei negative: proiectul nu își contemplantă împlinirea într-un „produs” ci condiționează „facerea” romanului de un faliment prealabil al lui. El nu se poate realiza decît după ce a eșuat.

În acest roman al lui Piovene, memoria organizează coerent fragmentele unui „roman-epic” sub impulsul ireversibil al obiectului de totalitate expresivă: „un roman imens spune Piovene, înțeles ca o operă unică ce cuprinde întreaga experiență a vieții mele pe care nu am risipit-o în scrieri inutile, ceea o construcție fantastică și intelectuală, cu o mulțime de personaje dintre care fiecare reprezenta o parte din mine, dar numai eu știam acest lucru, nimeni nu trebuia să poată ști ce sînt și săpărînd.”

Falimentul romanului total reprezintă în același timp eseuul unui proiect artistic și al unui mod de existență care se identifică în sfera conștiinței estetizante. Romanul total este însăși viața concepută sub specia artei, trăită ca o operă de artă și dictată de o morală estetică.

Variantea subtilă pe care Le furie o înscrie în sermă ipostazelor metamorfozei multimează într-o formă estetică eseuul unei concepții morale în cadrul căreia „viziunea” artistică substitue adevărul existent, propria ei insignifiantă.

În poezia lui Piovene, romanul „care se face cu condiția de a nu se face” constă, printr-o tehnică de paradoxe elegante, de o implicabilă luciditate, triumful acestei etici intranșigente.

Cornel Mihai Ionescu

Plastică poloneză contemporană

Interesantă această expoziție de la Dalles. Un scurt tratat de artă plastică poloneză contemporană. Lucrări deci de muzeu, fiecare în parte reprezentând un artist, o tendință. Artă plastică poloneză ne demonstrează astfel încăodată ponderea ei în fenomenul european, de care trebuie să fim conștienți: dacă vrem să cunoaștem în genere valorile actuale, încotro se îndreaptă și ce încearcă să realizeze arta în genere.

La artiștii polonezi, intuiția culorilor se schimbă în știință a dozării. Exuberanța este reținută, strunită cu grijă, semn de certă profesionalitate. Pinzele au aspect mineral, metalic, trădând combustii interioare intense. Vigurozitatea formelor, calitatea esențială și evidentă pe parcursul întregii expoziții, intervine chiar și în pinzele alcătuite numai din pete de culoare, subliniind nevoia împlinirii în echilibru, atacat cu disciplina de metodă și distincție artizană. Pentru temperamentele noastre, hotărât mai sudice, nu strică o atare confruntare, cum este cea de față cu o artă prestigioasă, rod al unei alte matrice stilistice, mai aspră, mai împietrită.

Selectivă, expoziția ne fereste de excese deși cuprinde în esență totul, de la tratatelor voite sec figurale până la tabloul coloristic muzical. Nu lipsește nici o sculptură alcătuită din cuie de diferite mărimi. Între acestea, să le zicem, extreme, vizuina unui expresionism de ultimă oră definește un loc central. Exagerarea pe fragment, tușa îngroșată, dominând cadrul tabloului plac mult, convin artiștii polonezi. Reeditarea expresionismului, în forme inedite fără îndoială, are rațiunile mai adânci. Formula lui, tot o sensibilizare a traumelor de război, este firească dacă ne gândim ce a însemnat ultimul război mondial pentru conștiința poporului polonez. Din aceeași sursă, mediată în străfunduri, s-a născut și ceaaltă mare dimensiune a artei poloneze, dimensiunea tragicului. Expresia morții pusititoare este convertită însă în simbol, semnal de alarmă pentru întreaga lume, într-un secol încă amenințat de teroarea armelor.

Deși ne vine destul de greu, expoziția fiind concepută pe ansamblu, ne vom opri totuși la cîteva artiști, exemplificînd sumar. Ne-au impresionat deosebit apocalipsele lui Zdzisław Beksiński. Mai ales clasicul său tablou intitulat „Cimitir cu cal”, expresie a unui psihic final de lume, zguduitor în felul său de a ști să exploateze la maximum liniștea supranaturală, absurdă și specifică marilor măceluri. Tonic, în această ordine de idei, pinzele lui Wiesław Garbolski sau Maciej Bieniasz, reconfortînd prin atmosferă, prin căldură și intensitate calmă, încrezătoare. Apropierea de universul cosmic este specifică și lui Benon Liberschi, reținîndu-ne atenția convingător cu lucrarea „Fată și case”.

Amplu desfășurate, tablourile lui Stefan Gierowski, artistul cel mai preocupat de culoare, se impun prin muzicalitate, o muzicalitate grea, drapată mai ales cu mult roșu, învâdînd pinza. Obsesiei lui Janusz Kaczmarschi, pictor baudelairian, specialist în funebru, reușesc să ne urmărească persistent. Clepsidrele lui craniale, cu fosnet de nevăzută nisip, sînt într-adevăr un soi de superbe. Este, în cazul acestui artist de excepție, și o lecție de felul în care poate fi depășit manierismul, cînd izvoarele lui sînt autentice, pornite din miezul ființei creatoare. Despre Wiesław Markowski am mai scris. Reîntîlnirea cu el, cu arta lui din lucrările de astăzi, „Bocet” și „Mostenitorul”, pun din nou în evidență calități ieșite din comun. Ceea ce am numi postfeudalismul lui artistic, trăind inspirat, efectiv compozițional realitatea, indică o preferință de structură: o patină glorioasă, a lucrurilor vechi și pereche, în prumutată de scîlpătul gerui al blazoanelor pictate pe fier, se strecoară în culorile așternute cu sumbră pedanterie.

Diversitatea artei plastice poloneze, cu răjos implicată în contemporaneitate, tradițională în modernitatea ei, se verifică pe deplin în această expoziție. Bunul renume de care se bucură arta poloneză contemporană, cunoscută în lumea întreagă, este, în primul rînd, meritul probității profesionale. Artiștii polonezi cred cu fermitate în arta lor, în ecoul ei imediat și de larg răsunet în conștiința publică, anjajarea fiind înțeleasă în temeiurile ei majore.

Grigore Hagiu

SPORT

Finala se va disputa mîine

La Pitești, spun martorii oculari, serbările galante începute săptămîna trecută nu s-au încheiat încă. Duicim noaptea, o noapție ce nu va fi uitată cîndă ele au atins cota maximă. Oameni de toate vîrstele și-au manifestat bucuria în stilul festivalului din Rio cu cîntece, dansuri și jocuri bengale. Dobrin, marele comandoregele fetei și al driblingului, cel care a condus cu precizie marșul echipei sale spre victoria finală, a fost așteptat și salutat precum un împărat roman. Copiii din localitate poartă acum numai tricouri cu nr. 10 pe spate, iar mersul lor a început să fie legănat la fel ca cel al idolului din țara prunilor. Ultima etapă s-a disputat la cea mai înaltă tensiune. Hora inecărilor de care vorbeam în articolul trecut s-a încheiat. Cel care au mai rămas prinși în ea (ca niște stane de piatră) sînt jucătorii țeseni. Pentru toată lumea eșecul Politehnicii a fost o bombă. O bombă cu explozie întîrziată. Vozbele umflate, frazele goale, umplute doar cu rumegus, rostite cu atîta emfază la începutul campionatului de antrenorul Mărdărescu (Don Gil de ciorap verde cum îl numeau amatorii de exotism din presa sportivă) n-au ajutat la nimic. Din toamnă, în locul preconizatorilor vizite la Copou ale echipelor Real Madrid și Ajax, vor veni cluburile din Rîmnîcu-Vilcea și Oltenița. Sincer să fim, îmi pare tare rău pentru cei 11 fotbaliști din dulcele țîrg, îmi pare rău pentru talentul lor, pentru certele lor calități demonstrate în atîtea rînduri. Sper că vor avea tîria să treacă peste această nemeritată lovitură și vor reveni la anul în rîndul primelor echipe din țară.

Nu o spun ca o consolare, dar sînt sigur că multe echipe ce-au rămas în A nu au în formație jucători de talia lui Cuperman, Ince, Simonaș, Lupulescu, ca să-l număr numai pe cîțiva din cei ce astăzi au rămas repetați.

MUZICA

Sonata

Distincție necesară oricărui ne-muzician: sonata este denumirea unui gen instrumental (cuprinzînd compoziții pentru unul, două sau mai multe instrumente, alcătuită după criterii care au variat mult în decursul timpului), iar forma-sonată e denumirea unui program foarte complex de acțiune compozițională, cu aplicații posibile în numeroase genuri instrumentale, orchestrale, sau chiar vocale (o parte a unei simfonii, sonate, serenade, a unui quartet, cîntec, o ouvertură, un poem simfonic sau chiar o scenă de operă pot fi scrise în formă-sonată); mă ocup aici doar de primul concept.

De la prima întrebare a termenului (ființele secolului 18) și pînă către jumătatea secolului 18, el a denumit forme variate, totdeauna instrumentale însă, Corelli, Haendel, Bach, Alessandro Scarlatti, Vivaldi, Domenico Scarlatti, etc. Înțelegeam aproape fiecare prin „sonată” alt tip de compoziție instrumentală. În spre jumătatea secolului 18 însă (și aici Philipp Emanuel Bach a avut un cuvînt greu de rostit, dar n-a fost singurul) se prezintă un înțeles ce va dăinui — cu unele nuanțe destins — pînă aproape de zilele noastre. E vorba de acea compoziție pentru unul sau două instrumente (rar, și abia de la Debussy încoaice, pot fi și trei, venindu-se la o foarte veche formulă, aceea a sonatei „a tre”), compoziție de obicei în trei sau mișcări (deși breze în această „regulă” s-au făcut destule), în care rigurosele gîndiri (vizibile în întrebuirile celor mai complexe forme ale tradiției, între care cu precădere „forma sonată”, dar posibilă — mai ales astăzi — și în forma lor) este pusă în serviciul transmiterii unui conținut serios, profund chiar — dacă se poate (ceea ce nu presupune o exprimare încrustată și posedă, Doamne fereste!). Dar, prin densitatea și substanțialitatea necesară a muzicii sale, o sonată elimină prin definiție modalitățile capriciului, fanteziei, rapsodiei. O atare lucrare trebuie să ofere interpretului prilejul de a-și arăta abilitatea tehnică, dar mai presus de asta capacitatea sa de a construi într-o bună logică muzicală și expresivă un discurs de pronunțată complexitate și marcată autonomie.

Un anume evoluționism perfecționist care a stăpînit

multă vreme mințile (și a fost teoretizat cu ambiție de Vincent d'Indy între alții) a pus în circulație ideea că un tip de sonată ulterior (să spunem cel liric, francician) ar reprezenta neapărat un progres față de tipuri anterioare (să presupunem cel mozartian din perioada medie). Nu cred în asemenea povești. În calitate de ascultător nu judec tipare abstracte ci imagini muzicale concrete, iar acestea mă captează și mă conving, sau nu. Și dacă găsesc că „Sonata facile” în Do major a lui Mozart, are mai multă substanță muzicală decît cutare sonată mai „elaborată” a lui Lekeu, F. Schmitt sau Max Reger, nu există nici un considerent teoretic, tehnic sau istoric care să-mi poată dovedi contrariul, pentru că acest adevăr personal mi-l am aflat în raporturile mele vii cu materialul. Ideea muzicală mi se comunică prin material și numai prin el; ea are o mare putere asupra mea, are o mai mică putere, sau n-are de loc. Ceea ce nu înseamnă a face elogiul formelor vechi! În creația beethoveniană, de exemplu, este indiscutabil mai puternic efectul pe care mi-l produc vasele și tuburiletoarele construcții din op. 106, 109, 110 și 111 decît oricare alte sonate ale Maestrului. Dar, nu pentru că am apreciat complexitatea lor mai mare, ci pentru că Beethoven reușește într-adevăr să mă convingă în planul sensului, oferindu-mi (prin mijlocirea unor structuri mai complexe) înțelesuri mai profunde și totodată mai captivante. Și oricum, uluitoarea evoluție a Sonatei beethoveniene rămîne veșnic desmîșirată dată oricui ar vrea să creadă că formele gîndirii muzicale pot suporta o congelare academică.

Ascultătorul nu trebuie deci să caute într-o sonată un mod osărcare de a-și trece timpul. Există pentru asta romane de aventuri, filmul cu „suspense”, reviste amuziciste, partide internaționale de fotbal, muzică ușoară și altele aite. Sonata însă e mai apropiată de spiritul de alte realizări (nu mai puțin pasionante ale omului, între care aș numi faptul literar de certă densitate și amploare sau estetice de nuanță filosofică.

Pascal Bentoiu

FIȘE DE

cinemateca

Orașul miraculos

Despre filmul pe care-l iubesc cel mai tare, despre filmul pe care-l consider cel mai bun, despre „Cetățeanul Kane”, aș putea scrie o carte, n-ar trebui să scriu nici un rînd. Îl știu minut cu minut, cadru cu cadru. Îl văd întruna, îl simt mai ales. Dar numai aproximațiile pot fi exprimate, despre perfecțiune nu se poate decît tăcea. Dacă am găsit, totuși, aici, în capodoperă, un fragmentar prilej de reflecție, este nu pentru că am ierarhizat superior o secvență anume — operație imposibilă într-un tot desăvîrșit și, în definitiv, stupidă ca intenție, — ci pentru că am înțeles aceea rară îmbinare fericită dintre concret și inefabil, cînd ea produce o fascinație magică asupra spectatorului. Era spre sfîrșit, după ce monstruoasă existență a marelui Kane fusese reconstituită minuțios, ca într-un „puzzle”. Aparatul de film mat plană deasupra unui oraș de zgîrie-nori, coborînd lent, pînă în clipa în care, de aproape, deveni brusc și senzational evident că ceea ce se des părua o aglomerare de clădiri înalte era în realitate... o stivă de lăzi. Închise între șipci și adunate într-o încăpere a straniului castei Xanadu, zăceau depozitate statuate, sculpturi, obiecte de artă, mărturia materială a unui spirit megalomani. Fuseseră, însă, de ajuns o anumită iluminare, o mișcare fină de mîcară și un unghi de filmare special, pentru ca șocul iluziei să fie perfect. Nici cel mai naturalist decor, nici cel mai ingenios trucaj, n-ar fi reușit să provoace un atît de sigur efect amăgitor. Într-un singur cadru, de la percepția falsă la cea reală a a ceeași imagini, avusesse loc, pe plan stilistic, un transfer de simboluri într-o aceeași sferă — lumea stăpînită de Kane. Transfer efectuat cu o măiestrie și o subtilitate prin care tehnica cinematografică își dovedește prezența de necontestat printre limbajele artelor. Dar, din păcate, una dintre puținele dovezi, numele de Welles nu este prea comun.

Sergiu Selian

TELEVIZIUNE

Poșta rubricii

FLORIN CERCEL — București: „Atîți copii în carne și oase cit și copiii deghizați în mături au stat necîntîți în fața televizorului cu prilejul retrospectivei Walt Disney: cită fantezie, cită vervă, cită umor. Apele la dumneavoastră pentru că v-ați declarat partizană filmelor pentru copii în articolul privind serialul de televiziune care urmează a se realiza după „Ciresarii” lui Constantin Chiari. Total de acord în privința acestei inițiative. Dar care filmele de animație pentru copii nu merită și ele o soartă mai bună? În afară unor producții destul de îndoielnice difuzate cînd și cînd la rubrica 1001 de seri, filmele de animație românești lipsesc aproape cu desăvîrșire de pe micul ecran. După cîte știu, în București ființează studioul Anima-Film, un studio specializat tocmai în filmele de animație, producțiile lui, în cazul cînd există și cînd nu se adresează numai adulților, nu pot fi difuzate și pe micul ecran? În calitate de învățătoare, vă mărturisesc că aștept cu sufletul la gură programările de filme de animație românești mai ales acum, cînd școlile au intrat în vacanță și timpul pe care îl putem afecta televizorului este mult mai bogat?”

Declarîndu-mă de acord cu doleanțele dumneavoastră, nu vă pot furniza, din păcate, nici un fel de precizări în legătură cu activitatea studioului Anima-Film după cum nu vă pot furniza date privind colaborarea dintre Anima-Film și televiziune. Nici o revistă de specialitate nu cuprinde o rubrică de perspectivă privind filmele de animație pentru copii terminate deja sau aflate în lucru după cum nici programul de televiziune nu anunță mai mult de cît ceea ce se va difuza pe parcursul unei săptămîni. Încît ceea ce ne rămîne de făcut atît dumneavoastră cît și mie este să așteptăm.

BUCUR CRACIUN — Videle: „Impotriva faptului dumneavoastră mie mi-a plăcut foarte mult spectacolul de teatru pus de Horea Popescu gîndindu-l ferm și convingător. Am fost foarte emoționat și aș vrea să-l felicit pe autor.”

VĂ ROG. NINETA COSTEA — Constanța: „Pe micul ecran se vede foarte bine că Ion Țiriac cînd vrea să bată hăte și cînd nu bate este foarte plictisit. Eu cred că i-ar ajuta foarte mult să știe că înima publicului și care nu se vede este de partea lui. Personal nu pierd nici o emisiune în care este și dînsul și aș vrea să se știe că nu e singur de tot.”

Dacă este adevărat că Ion Țiriac cînd nu bate este foarte plictisit, fără îndoială că îmbărbătarea dumneavoastră îl va ajuta în problema singurătății și bine să intervinem: o inimă care nu se vede contează enorm.

DUMITRU TEODOR — Focșani: „Că se face un serial pentru copii după „Ciresarii” înău o inițiativă de laudă, dar un Păcăl și Tindală pe cînd? Dar „Poveștea Vorbei” lui Anton Pann?”

Vă propunem să comunicați ideile dumneavoastră direct televiziunii. Și eu aș subscrie.

LITU FLORIN — București: „Observ că nu vă preocupă de tot în rubrica de televiziune despre cîntărele de muzică ușoară și activitatea lor, cu toate că și ei fac parte din micul ecran. Ce motiv aveți să vă dezinteresați total?”

Nici un motiv.

Sânziana Pop

revista străină

● OASELE GOTILOR ȘI ROMANILOR. British book news semnaleză reeditarea unei opere aproape necunoscute a lui D. H. Lawrence: „Mișcări în istoria europeană”. Apărută în 1921, sub pseudonimul Lawrence H. Davidson și concepută ca manual pentru școli medii, această carte, după părerea criticilor, conține notații ce prevestesc stilul viitorului scriitor.

● SIR FRANCIS DRAKE, piratul, una dintre figurile cele mai complexe ale epocii elisabetană, este eroul unei cărți biografice, scrisă de G. M. Thomson și care aruncă o lumină nouă asupra marilor bălălii navale din secolul XVI. (British book news).

● RAINER-MARIA RILKE, fratele o-rupoșilor, Marcel Schneider publică în „Les Nouvelles littéraires” articolul „Misteriosul vrăjitor”, în care esența poeziei marelui poet de expresie germană este văzută într-o profundă vocație umanistă. Mesajul rilkean se adresează oamenilor umili și oropșiți, lunaticilor, nomazilor, rățătorilor, celor ce trăiesc în marginea societății, în liniște și așteptare.

● PRINTUL TURBULENTEI PLASTICE. Suprarealismul 1922-1942 la Muzeul artelor decorative. Max Ernst, Picasso, Chirico, Georges Malkine, Oscar Dominguez, Francis Picabia, Arp, André Masson, Miro, Giacometti, și printul turbulenței plastice”. Salvador Dalí, din care „Les Nouvelles littéraires” reproduce „Enigma dorinței”. Catalogul expoziției, semnat de Patrick Waldberg, reduce la 20 de ani, „din motive de claritate”, perioada cea mai activă a curentului surreal-ist în plastică.

● LITERATURAIA GAZETA anunță achiziționarea de către arhivele literare a unui mare număr de scrisori ale lui I. S. Turgheniev rămase pînă azi necunoscute. Un interes deosebit prezintă scrisorile din ultimii ani ai vieții scriitorului, care se referă între altele la relațiile sale cu contemporanii ca Flaubert, Lamartine.

● CONCERT DAT DE CREIER. Grafie unu aparat ce transmite cu ajutorul electrozilor fixați pe cranii undele emise de

PRETEXTE

Locul natural

La mijlocul secolului al noulea, Servat Loup se arăta copleșit de volumul de cunoștințe al epocii: „Azi, spunea el, e o adevărată povară să înveți”.

Cele trei imperii, bizantin, arab și carolingian dispunau de forțe intelectuale strălucite. Carol cel mare îi primea pe călugării izgoniți de vikingi din Irlanda și Anglia, la fel cum America i-a adăpostit pe savanții prigonii de nazism în timpul celui de al doilea război mondial). Măndriturile Sain-Gall, Fulda, Reichenau, Corbie sînt centre paturnice de învățămînt, chiar dacă cele șapte arte liberale servese, și n-au încotro, teologia — „nisi credideris, non intelligis”, dacă nu veți crede, nu veți înțelege — pe scurt, dacă voi nu mă veți vă urea eu.

Doamnă grea pentru cunoaștere. Ingerința credinței fanatice, amestecul sentimentalului, vînd mîntuirea omnirii, a făcut mai mult rău decît ceea mai rece și mai detașată gîndire.

În orient, cu renașterea carolingiană, se trezește speculația intelectuală arabe. În 832 căliful Al Mamun face să se traducă întreaga operă a lui Aristot. La Bagdad, creștinii, mahomedani, iudei discută filozofia, atei se bucură și ei de toată considerația, nimeni nu le taie capul. A fost primul congres mondial liber al inteligenței, toleranță spulberată ulterior de excese și înflăcăările credinței. Chiar și islamismul, care purta în virful săuibul cîștînitul Profetului, pune accent pe cultură, în secolele XI și XII — Avicena, Al Gazali și Averroes, care învață în Spania, la Grenada, la Cordova și al cărui scop (aristotelian) e renașterea la „acel exemplar pe care natura l-a creat pentru a dovedi perfectiunea la care ajunge omul căpătînd un corp”.

Duelul european dintre Abelard și Saint-Bernard, cearta dintre realisti și nominaliști, aruncă prima sămîntă a discordiei moderne. Duns Scot și William Occam așază credința de rațiune, pînînd-o pe fiecare în locul ei. Empirismul respinge argumentul cosmologic al existenței divine.

Urmează acest impertinent secol al XIV-lea, secol „versatil”, secolul „tezelor subversive”, în care problemele religioase se tratează devalva cu problemele fizice. Șantierul gotic crește paralele cu „șantierul dialectic”, unde se înalță „catedrale de raționament”. Servat Lupul, rămas departe în urmă, face figura unui ucenic la primele lui elemente. Universul se clarifică în sechii din ce în ce mai speciale, și între puțin terarhiei spiritului, omul scolastic putea — după cum scrie Leopold Ziegler în Transformarea tellor, „să stabilească în fiecare clipă, ca un navigator, gradul de lungitudine și de altitudine al poziției sale”.

Omul, datorita morală a omului e să-și găsească locul natural — „locus naturalis” — în piramida traic spiri-tuală pe pămînt și al cărui vîrf caută cerul... Drama oricărei cunoașteri e să fii în alt loc decît cel cunoscut, să fii și să nu fii, legitim vorbind, stare mai plină de neliniște pentru rostul civilizației și culturii umane, decât alternativa hamletiană.

Amfion

veninul

Ar trebui instituit un premiu pentru elegianța generației noastre. Generația noastră, a acelora care ne-am tocmii adolescența cu războiul Patriei, în al căror trup au crescut lamele și care suntem astăzi epave iremediabile. Tristă generație, siluță, ratată.

O mahlă de port ne-a dat lumina. Mizeria ne-a întovărășit anii nevinovăției. Fizica a urcat din ce în ce mai sus pe fețele noastre ca umezeala pe ziduri. Jocurile noastre se resimțeau de anemie noastră viciată și risul nostru era de priveghiu. Căci în timp ce noi înmormintam șilnic, din ai noștri, în Mahalaua Morții, pe cealaltă stradă petreceau satrapii tirgurilor. Natura noi am văzut-o prin deformarea lentă a lacrimelor și înțelile slove ale cârților erau nestatornice. Pe scările Primăriei am plins cerșind acte de pauperitate și în zilele de Paște ne-aveam nici pine. Ca să ne dea la școală, mamele noastre își închiriau ostenelile, îngrijind vreo paralizată de elită. Boalele ei ne-au mînjit visurile. Tot ce-am desprins din cărți, frumoasele revelații, trecînd prin realitate, ne-au destrămat sufletele: corpurile noastre se cocirjau. Furați și-n suflete, plecam ochii spre pămînt și sub pavăza întinericului strîngeam în batiste lacrimile înfrîngerii și hemoptiziile.

Adolescența noastră a fost o jalnică răsrîngere în noi: conștiința ireductibilă de învingi. Mulți n-ajungeau să termine liceul în timp ce colegii noștri reduși la cap, dar cu sociuri patrimoniale, dispăreau peste graniți, cu surisuri de învingători. Se specializau.

Ca studenți reeditam „Bohema”. Capitala în auzul nostru fierbea de nedreptăți și contraste. Noi ne animam stomacul cu hrană sufletească. O carieră ne aștepta Istoviți și sceptici. Între timp noi devenisem culți și furaserăm, din nevoie, vreo halnă. Mulți, în ajunul liceului meu de fizică cultivată în birouri C.F.R. Toți așteptam un eveniment. Îl simțeam în aer și de ce n-am spune-o — îl doream. Nădăjdulăm într-un purgatoriu desăvîrșit, într-un reviriment vulcanic.

Închidem cărțile și nu erau alți ostasi mai buni decît noi. Neutralitatea fericită își făcea

Constituirea Asociației „Perpeccius” ne obliga să restituim cititorilor o filă aparținînd devotatului și dăruitului slujitor al literaturii noastre, prodigios prezent în memoria actualității.

Din anul 1950, subsemnatul descoperind în colecțiile Bibliotecii Academiei această filă amară publicată într-un cotidian iosean uitat, i-am atras atenția asupra ei maestrului Perpeccius. Indușiat de surprînzătoare reinținire, maestrul și-a exprimat atunci dorința ca acest document, scris în amarele împrejurări din vara anului 1918, să fie pus — să fie montat, am spune, precum nestemata într-o bijuterie — ca încheiere a romanului Fatma, la care începuse să lucreze.

Forța protestatară și imprecizia acestei filă tuitate îl anunșă pe publicistul de mai tîrziu și mai mult decît alții, impune alăturarea acestei mărturii manifestelor, broșurilor și foilor sporadice scoase „legal” și, mai ales, ilegal, în acea vreme de ascuțită stare revoluționară, de grupele comuniste ilegale, de scrierile aceluia care militau, încă de pe atunci, pentru întemeierea partidului nostru comunist.

Iosif H. Andronic

conturile, apărută de marșurile noastre, de pregătirea noastră pentru război. La periferiile țării săpam mormintele anticipative ale războiului nostru și din capitală, ajungeau pînă la noi unanimele osanale pentru Iliescu.)

Sufletele noastre se crispa de dezastre, în timp ce zierele ce ne veneau în șanțuri, insultau eroismul nostru cu inspirații de abecedar. Un glonte sau o schijă ne prăvăleau, într-o bună zi, într-un lac subit de sînge. Groaza de masacră viu, ne scula din leșinuri și cu sînge abundent din anemia noastră generoasă am frîmțat întinse arături pe coaste. Apoi torturile inerente ale spitalelor. Arpacas fierț și moare cu mămăligă în loc de supra alimenta-

tație, în timp ce pe foile de observație, gradele) schițau catedrale. Între timp, în țară miniștrii flirtau, iar la Odessa cîntau cocoișii.

Doamne ce tartaruri!

Istoviți, cu amputări și rezecții, într-o zi evadeam din spitale. Ne-am plimbat nastrăguit prin ministere sau pe la nepractică societate a nădejzilor victoriei. Un fulger a fost înghițit de noaptea: Mărășești (...). O catapetasmă s-a surpat — un regim de exploatare. Un om cîștăit a fost sacrificat din interese familiare și sufletele noastre roșogolite din dezastre în dezastre, nu se mai recunosc. Tirania umilinții ne-a smuls orice credință. Suntem o generație ingenunchiată? Vom fi într-adevăr, dacă ne vom mulțumi să servim tradiției și ne vom indușoa de lamentările parlamentarilor că la Odessa li se da arpacas fierț. Dar nu! Tot cel ce-a suferit să-și spuie cuvîntul. Valorificarea venitului, dar singura scăpare. Un regim de suspectare: omul e animalul cel mai perfid. Prea am fost mințiți. Să punem punct moralei creștine. Întîi avem plăți de făcut. Apoi ne vom aminti cît am suferit și nu vom fi din nou milostivi și poate ingenușiați. Să ne uscăm lacrimile: prin lacrimi orice auroră e un amurg. Și-n așteptarea judecății din urmă, care-î mai mult o poveste, să ne repetăm cuvintele:

Fericiți toți cei conștienți de veninul lor.

Perpeccius

Licențiat în litere
sub (locotenent) invalid de Război

Vaslui

4) Generalul Iliescu, în anii neutralității (1914 — 1916) secretar general al Ministerului de Război, al cărui titular era prim ministrul Ionel I.C. Brătianu. Protejat al acestuia, avînd „mîna liberă”, transformă pregătirea militară a țării într-o sursă de jafuri. După intrarea României în război se va face cunoscut sub numele de Iliescu-Turțuțala.

7) Punctele (liniutele) care marchează temperatura pe termometre.

Un poet, un prozator

„Logician incoruptibil, Menalc îl tubea cu vehemență pe Aristot și avea oroare pentru partizanii logicilor cu mai multe valori, vîzînd în ei de-a dreptul niște dugmani personali, spirite sterile incapabile să pătrundă esența gândirii logice, aventurieri la nivelul suprafețelor.” Cît despre Lukaszewicz, Post et comp., nu-i scoate din farsure, iluzioniști, simulanți, ai profunzimii. Dacă Aristot era Dumnezeu logicilor, ceștelai erau Satana. Vîna primului era de a fi colaborat la apariția celorlalți prin celebrul act de indecizie logică exprimat în Despre interpretare (exemplu cu bălălia navală). Discuta acum, într-un colț, cu domnul S.; gestu-lau amîndoi, se vede că nu se înțelegeau pentru că vorbeau din ce în ce mai tare, astfel că se făcuseră maricuri unu dialog, destul de neclar pentru noi fiindcă nu-i auzeam decît finalul. Vorbeau despre anonimi și anonimă, iar cel care se exprimă înțelul cu glas tare fu Menalc: — Admiți, pasdar, că toți anonimii sînt egali tuturor anonimilor? — Nu, deși aparentele spun că așa este; — Vrei să spui că omul devine care vorbim nu e un anonim? — Nu spun asta, dimpotrivă e realment un anonim; — Și crezi că e egal oricărui alt anonim și al tuturor? — Poate să fie, dar poate să nu fie. Nu e todeauna să fie, bunăoară un anonim într-o mulțime de o mie și să fie anonim într-o mulțime de un milion. Diferența e de grad. Ori, singurul dumitale, dacă nu rețînă graul e, cu siguranță, indiferent la el; — Bine, dar tot ce spui dumneata este împotriva logicii! — Împotriva unei anumite logici, poate. Mărturisesc că am, în multe privințe, o mare admirație pentru logica de la care te referi, dar nu înțeleg să cred, alături de dumneata, victima unei dogme care să-ți înzărăie să cred că între Da și Nu, între Adevărat și Fals încep și alte, unele demnitate covidește, valori? — Ignori, sau mă ținești, legea lui Jherim sau datură? — Este, dar e dogmă. Și nu o ignor. Rețînă la ea ca la palton pe canicică. Nu omi e adică, fidelă realității; — Ești ai dumneata, deci un farsure...; — Nu ținești Aristot, seputînd să-mi răspundă sofismului, se-impun la scepticism. Lovesc, dar nu o pot rezbra pentru că mă obligă să descrie...; — Interzis, Menalc ține...; R.H. Harvey — Fuga din cuvinte!

În poezia lui LEONID DIMOV Hymnos e laudate pe Gea, cu ajutorul lui Nyx care îl era mamă și a lui Hermes, cel care dăduse lui care nu-i era nimic. Altfel, în viața și veghea, luția și realitatea fac schimb de anarente sub patronajul baroc al cuvîntului. Poetul ne introduce într-un labirint de fîșțanț lînce, deșiră înțelul povești autarhice cu întîmîri care trec din convențiile unei logici în convențiile altă și nu-i propune alt scop decît să ne procure emoția descoperirii în vibra) a unei ordini mai puțin deordonate decît aceea din real. Războiul celor două logici dă poeziei acestui poet echivalență rar al ambiguității și creează oare atmosferă fascinantă prezentă în majoritatea poemelor, indiferent de spațiu și timp: pe seama cărora este pusă în discuție înșel. Pentru că, adesea, înfrîntele transcrise înțel sînt sugerate poeziei de cea mai evidentă realitate, după cum, alături, aparțin în întregime iluziei. Se înțelege episodul epic e doar un pretext manevră abil spre a sugera întotdeauna dincolo de el o atmosferă fizică, o stare psihologică, un aer special toate succedă-ace aie conflictului. 1960. Logica viului și logica realului interferează ca la romanticii clasicizanti pentru a produce impresia de profunzime la un centimetru de suprafața versului; în acest sens lirica lui Dimov e un exemplu fericit în sprîjînul definiției călinesceniene a poeziei. În schimb, întreprînderea acelor realului cu potențialele viului dau poeziei un aer de vîraj ce stă mereu să se desfacă și mereu se reînnoiește. Leonid Dimov vede somnul ca o tehnică specială a înfablului („Dar n-am știut cum m-au cuprins / Castel albastre cu erenelul nis, / Orase alburii printre negri baobabi, / Provinci iberice cirmuite de arabi, / Un dumnezeu argintiu în colți tustelate, / Vite delicate cu pitici dansîndu-le pe spete, / Diavoli înarmați ispitîndu-mă cu mîncare, / Cavaleri purtînd negre scuturi triumfulare, / Păzitori de fluturi cu glugă printre ferigi albastre, / Papi decapitați în mlaștîni salmastre, / Morți priveghînd morți și moarte, / Arcași milostivi ținînd depar-te, / Miel rozabi născînd într-un copac / Și-am rămas cu nostalgia aceluia sferț de chip / Neștiînd dacă era Democrit sau Leucip.”)

Tipul acesta de poezie cere rafinament și cultură, detașare ironică de obiect (pretextul epic) și efort de construcție; foarte departe de incoerența dicteului autotomatic și a viului suprarrealist ea tînde, din contra, să organizeze viziunile subconștientului la concurență cu lumea fenomenală și cu geometria aparent preciză a conștientului. Riscul ce s-î asumă din capul locului este maniera. Dimov a salvat uncori prin parabolă, mutînd atenția lectorului de pe manierismul extresiei pe ambiguitatea comunicării lirice. Exemplării, în atare ordine, e Povestea acruului și a miraculoasei călătorie, poem teozist, de o claritate carteziană, în privința detaliilor, ambigiu în unitate, parafrază ironică (o ironie lirică întoar-să asupra poetului însuși) la un eventual „visez deci exist”. În general însă, manierismul nu poate fi evitat, are hazul de a fi iminent poeziei, ceea ce semnifică și o oarecare arroganță în planul stilistic; epitetul soecant, comparațiile, eufemistic vorbind, curajoase și, mai ales, arhitectura poemelor — barocă (numai în exterior) creează luiza optico-auditivă a unei fete morgana în variante aproape identice, multiplicată prin oglînda. De fapt, ce se reține nu e conturul miralului, ci atmosfera care-l colorează. Înainte de orice, poezia lui Leonid Dimov este stare lirică, atmosferă tulburătoare, prin mișcarea împrevizibilă a particulelor, materiei palpabile (de la floră și faună la gesturi și replici) devenită aer. Poezie de cuvînte în care cuvintele prinse în jocul logicilor divergente se autodevoră înestabil rapid și singura conexiune a propriilor trupuri în favoarea unui aer de aburi. Intenția poetului e, probabil, de a sugera imaginației o aventură de fond în continuarea celeia, comune, de formă. Marele avantaj al poeziei lui Leonid Dimov este că face placăt, deomdată, orice judecată de valoare ce s-ar abate asupra-i nu se poate dovedi că registrul ei este major ori, dimpotrivă, minor. Rostul ei este să placă sau nu.

De la MARIN PREDA avem cel mai bun roman al individului rural de la noi, așa cum de la Liviu Rebreanu avem cel mai bun roman al comunității rurale. Între Ion și Moromete e o diferență nu atât de timp, nu atât de spațiu, cît de calitate și de calitate; Ion include în propria-i structură, de la fel de o purpura felul de a gîndi și la mentalitatea generală, caracterul comunității din care el se desprinde ca un exemplar-sinteză; conștența, cantitativ vorbind, o pluralitate de indivizi al cărui destin îl repeta în felul mai mici amănunte și al cărui purtător de cuvînt, pentru tiparul existențial, era Moromete e mereu numai el însuși, nu reprezintă vreo comunitate, nici măcar una restrînsă precum familia, e înșelul care nu se confundă cu satul, individualizat la maximum, exemplar-anitizat într-o ordine ideală, exemplar de excepție în ordinea reală a comunității în care, situațional, se integrează. Ion avea vocația faptelor, o logică dreaptă și împede — a simțurilor categorice și, ca urmare, inaderență la oglînda; Moromete are vocația contemplației pînă la narcisism (contemplă lumea și se contemplă, în secret, pe sine), o logică împede, dar singoasă — a nuanțelor pune simțurile la juo și gîndirea în care, la loc de cinste, se desțăță în monolog sceptic lășînd să-și scape în afară numai ironia didactică și, uneori, un soi de parșivenie pozitivă sub care se distinge, sunînd mai des din alămurii decît din orgă, inteligența. Dar marea deosebire dintre cei doi e alta: Ion e involburat și instinctual, compatibil cu ura, cu iubirea, cu compasiunea, cu disprețul, Moromete e lent, înșel spectaculos, nu suportă detașarea decît un singur moment, admirația. În fond, cum se știe de la Stendhal, admirația e axioma afectivă a spectaculosului...

Bucuria spectacolului o are Moromete în suflet și, între două momente de contemplație pe care preferă să le petreacă în singurătate, tot ce face e să-și procure, cu simțitate niciodată remarcată de conștenți, plăcerea unui spectacol în regie proprie: actor nu este decît atînd cînd sesizează că intrarea pe scenă alătură de grupurile de țărani care vorbesc, dar care, mai ales, îl ascultă, îi poate aduce un spor de admirație. Tehnician desăvîrșit al cucerii admirației nu are a se compromite dîndu-se el în spectacol, afară doar dacă din această aparență „facere de urm” întuiește că ar iesi, în cele din urmă, pe o treaptă mai sus a prestigiului. Lucru curios, bucuria spectacolului este la Moromete bivalentă: cînd e singur cu sine, observator de departe, cumva neutru, al spectacolului celorlalți, pus la cale, bineînțeles, de el, bucuria e gratulată și o păstrează la mare tălmă ca pe o apă purificatoare; cînd, dimpotrivă, se amestecă și ca actor în spectacol, bucuria are un țel precis, aproape explicit: câștigarea admirației, și e dată întotdeauna pe față. Nu-i vorbă că, fără excepție, toată lumea pare să conștimită, bizar, la a-î ajuta pe Moromete să se realizeze: i se dau replici pentru a i se asculta replica, e chemat la confruntări pentru a țese învingător, e contrazis pentru a avea privilegiul ultimului cuvînt. Moromete fascinează chiar atînd cînd e antipatic. Iar puterea lui de fascinație și, în definitiv, admirația ce o stîrnete vin, ambele, dintr-un conflict — de care restul personajelor sînt incoente — între două logici. De o parte logica bunului simț suficient, logica lui Ion al lui Rebreanu practică de conștenți lui Moromete, de alta, logica bunului simț superior, a nuanțelor, a gradelor și a subtextului, practică de Moromete. Cîte din propozițiile acestuia din urmă nu au aerul unor paradoxuri numai din pricină că sînt spuse în conformitate cu normele unei logici neobșnuite. Adevărul e că Tugurlan și restul sînt derutați de Moromete; neputînd să-î înțelegă fi-îndcă nu-î înțeleg felul de a raționa, recte logica, nu le rămîne decît să-î interpreteze, să-î aducă adică la scara lor de spiritualitate. Mai ciudat e că scriitorul însuși pare să fi făcut un complex în fața lui Moromete, de vreme ce într-o carte recentă în care Moromete nu are decît un rol cu totul episodice, episodul acesta reușește să adune în el cele mai frumoase pagini ale cărții. Spectaculos, logician aparte, contemplativ la limita levanținismului, ironic, subtil și împrevizibil, Moromete e individul țărăn despre care, parafrazîndu-l larg pe Călinescu, s-ar putea spune că suferă, la coarnele piugului, de dilemele lui Kant. Abia acum, după ce îl avem într-un mare roman pe Moromete-țărăn, ne-ar trebui și un mare roman al țărănilor. O replică la Răscăala. Moromeții răspund lui Ion.

Laurențiu Ulci

Un teatru al nostru

Oricît de curios îl s-ar părea multora, avem o dramaturgie care merită interes.

Dovada că lucrurile stau invers decît susținem noi, cei direct implicați, se poate face cu ușurință, fiindcă teatrele joacă — de prea multe ori — tocmai ce se scrie mai nesemnificativ. De la Paul Cornel Chitic la Dumitru Radu Popescu, cei mai interesați dintre tinerii autori n-au mai fost reprezentați de ani de zile. Lui Leonida Teodorescu s-a montat un act, undeva, într-un oraș din cel mai îndepărtat colț al țării, în 1970. Cea mai recentă reprezentare cu un text de Marin Sorescu, a fost premiera unui spectacol studentesc, acum vreo doi ani de zile...

Nici autorii mai de mult cunoscuți de teatre și de public nu sunt scutiți de uitare și de refuzuri. Cea mai bună piesă a lui Horia Lovinescu a fost doar tipărită în volum, dar niciodată reprezentată, nici pînă în ziua de azi. Al. Mirodan lipsește de pe afișe stagiuni întregi; Ion Luca ne-a părăsit fără să-și fi văzut nici o piesă montată la București, de decenii. Și așa mai departe...

Cu toate acestea, oricît de departe de scriitorii de teatru român ar sta mulți (directori, regizori, consilii artistice, referenți etc.), e ușor de înțeles că dramaturgul scrie ca să fie reprezentat. Dramaturgia românească nu poate fi mai eficace încurajată decît oferîndu-i-se cele mai multe șanse pentru a fi jucată. Și, dacă toți cei enumerați mai sus, în paranteze, nu par dispuși să facă posibilul și imposibilul în acest sens, scriitorii (toți scriitorii) trebuie să ia în înșși o inițiativă. Fiîndcă sunt de două ori interesați în progresul dramaturgiei românești: ca artiști și ca cetățeni.

Am susținut de mai multe ori, în ultima vreme, că viitorul apropiat va transforma tot mai mulți cititori în spectatori, prin extraordinara răspîndire și diversificare a tehnicilor mass media. Dramaturgia capătă deci — sub formele specifice acestor tehnici — o importanță sporită. E obligatoriu, e de cea mai mare însemnătate să prim viitorul în față, să ne pregătăm pentru ceea ce va veni, nu mai tîrziu decît mîine. E necesar, cu alte cuvinte, să facem mai mult de aci înainte decît am făcut pînă azi pentru progresul scrisului teatral românesc. Prima măsură, la îndemîna noastră chiar azi, este să înființăm un teatru al nostru, al Uniunii Scriitorilor, care să joace numai piese românești. Clasice și contemporane.

Recent, după ce am făcut propunerea aceasta la Conferința națională a Scriitorilor, mi s-a atras atenția asupra cîtorva impedimente. Mi s-a spus, de exemplu, că un astfel de teatru ar fi deficitar. Nu cred. Radu Beligan, sublinia, de curînd, într-o discuție oficială, că Teatrul Național își îndeplinește și își depășește planul cu un repertoriu în care piesa românească reprezintă 70 la sută din spectacolele jucate.

Mi s-a mai replicat că actorii cei mai proeminenți vor șovăi să se angajeze într-un teatru în care n-ar avea de jucat decît textele noastre și niciodată un mare rol din repertoriul universal, de la Sofocle la Cehov. Dar, dacă astăzi se poate monta nu numai „Scrisoarea pierdută”, ci și „Bună seara dumnele Wilde” cu interpreți din trei patru teatre, nu vîd de ce mîine nu s-ar putea „Împrumuta” — în mod

excepțional — un interpret sau doi din alt teatru, pentru a juca într-o piesă românească contemporană. Ori, invers, de ce actorii teatrului destinat să reprezinte în exclusivitate repertoriul românesc nu ar putea fi distribuiți pe alte scene, în roluri ale marelui repertoriu străin.

Evident, impedimentele sînt mai numeroase decît acestea. Dacă am enumerat două din ele, am făcut-o pentru a sublinia că nu le ignorăm și — mai ales — că ni se pare mai important să găsim soluții nu numai să evocăm greutăți. E în joc un obiectiv de mare însemnătate pentru literatură, pentru arta românească. Bine conștita din punct de vedere administrativ, dar mai cu seamă ferm și cu gust dirijată artistic, scena despre care vorbesc ar putea deveni o mare școală a scrisului nostru dramatic, ar putea marca o dată în dezvoltarea genului literar.

Voi repeta că, din momentul înființării lui, teatrul acesta nu ar deveni singurul merit să reprezinte dramaturgia românească în București. Ar fi doar singurul afectat în exclusivitate acestui scop. Ar fi o șansă în plus, nu unica, dar cea mai generoasă.

În curînd, cele două scene ale Teatrului Național, sala Comedia și sala Studio, vor deveni libere. E ocazia care nu trebuie scîpată. Într-una din aceste două săli, Uniunea Scriitorilor ar putea deschide, încă în stagiunea viitoare, acel teatru al nostru, destinat în exclusivitate reprezentării dramaturgiei românești.

„Cartea Românească” a dovedit că scriitorii știu să fie excelenți editori. Acea scenă românească ar putea demonstra încă ceva — că scriitorii pot conduce, cu ferice rezultate, un teatru.

Ilie Păunescu

barierele

(Urmare din pag. a 5-a)

noștea meseria. Milcuț se gîndea că numai el avînd încă mult să învețe, încă nu salvase pe nimeni de la moarte. Azi cusesse o inimă înjunghiată, dar nu era izbînda lui, ci a profesorului, care închisese toracele; pusese iscălitura în colțul labirintului.

— Dă-mi conștientă spuse profesorul.

— Își scosesse numai mînușile și masca. Deschise conștientă și se pregătă să scrie.

— Ditează-mi protocolul. Spune cum ai făcut. Nu se ocupa niciodată de scripe, nu mai încheiasse un protocol de operație de cînd era intern. Urcase repede treptele, în viață și în chirurgie. Fusese poate o singură dată mina a treia, cel care dă instrumentele; de cîteva ori mina a doua, ajutorul direct, admis să umberle în plagă. Iar pe urmă numai mina întîia, și steticul recunoscut în toate cazurile grave. La douăzeci și opt le ani cîți avea astăzi Milcuț, care încă nu salvase pe nimeni de la moarte, era cunoscut, recunoscut, necontestat. Îi lipsea numai vîrsta. spre a se admite că era o somitate. Ca să ajungă la acest titlu maxim, îi mai trebuiseră numai zece ani. Cît mai urcase de atunci nu putea fi măsurat, nu existau alite trepte.

— Lăsați, domnule profesor, interveni Milcuț, scriu eu protocolul!

— Azi nu-i treaba ta. Azi ești mina întîia!

— Și profesorul scrisse: „Operator principal, doctor Milcuț Panaltescu”. Scrie numele surogitorilor care îl ajutaseră, în ordine. Pe el se trecu ultimul, mina a treia: „Profesor doctor doctent...”

— Numele bolnavului?

Milcuț se făcu roșu la față; internase un bolnav. Începuse operația, o terminase și nu știa cum îl chiamă. Nu era vinovat, nu știa nimeni, îl adusesse Salvaiea, fără nici un fel de forme, nu fusese timp pentru el; dar nu-i era îngăduț să se dezvinovățească. Aștepta mustrarea.

— Bine, completezi pe urmă, spuse profesorul. Scrie răbdător tot ce-î dicta Milcuț. Din cînd în cînd ridica ochii și-l privea, intrigat de precizia gesturilor transpuse acum în cuvinte. Era o satisfacție să reia în gînd operația și se regăsea pe el însuși în toate detaliile; nimic n-er fi făcut altfel! Vrednicul examen reușise, dar ar fi putut să se piardă. Și n-er fi avut nici o vîlnă. Nu fusese un hazard? Bineînțeles! Hazardul e scoala bărbăților puternici!

— Citește; doar încheierea.

Milcuț citi: „Travaliu de patru ori excepțional: fiindcă operația s-a executat în stare de urgență imediată, fiindcă au existat motive de panică, fiindcă au lipsit anesteziștii și toate ajutoarele, și fiindcă reușita e admirabilă”.

— Nu-i venea să creadă, se înroși, rîndurile îi jucau în față.

— Domnule profesor nu m-am așteptat! Nu pot să am atîtea merite!

— Citește mai departe!

Citi pînă la capăt, zîmbi îndoit, apoi o umbră îi trecu pe față. În încheierea protocolului, profesorul decretă, cu puterea lui necontestabilă: „Începînd de astăzi, doctorul Milcuț Panaltescu se numește general de brigadă”.

— Ce nu-ți place?

— Poate era mai bine să nu scrieți ultima frază. Asta, totul are să pară o glumă.

— Așa? Dă conștientă!

— Rectific: Începînd de astăzi ești numit mareșal! Și capeti în dar trei sticle de coniac, Napoleon, V.S.O.P. numerotate.

În usa sălii de reînnoare aștepta Tulip, mai înzdrăvenit, dar în stare de alarmă. Privirea lui, rășcită, cu urme de panică, nu-l descoperi pe profesor decît în clipa cînd acesta punea mina pe clanță. Căzu în genunchi și-î cuprînsse genunchiul cu brațele.

— L-ai scăpat! O să trîsască. Odorul meu, comora mea!

Profesorul dădu să se desprîndă, puțin agasat cu gîndul în altă parte.

— Nu l-am scăpat eu!

Tulip nu auzi, îi apucă mîinile și începu să i le strînte.

— Îți mulțumesc cu fruntea în pămînt. Îți mulțumesc și mă închin... Doamne, fă-mă cîine să mă trîns la piciorarele lui, să-î ling mîinile, să-î apăr de lupi!

— Eneverat, profesorul îl apucă de reverul redîngotei și-l ridică în piciorare.

— Nu l-am operat eu, ci el! I spuse răștit.

Tulip se uită de la unul la altul, apoi clătîna din cap și nu credea, deși fusese în ușa sălii de operație.

— Altul n-er fi putut, numai dumneata faci minuni! Știe tot orașul!

— Tot orașul? Se gîndi Milcuț. Nu! Toată țara! Toate țările, tot pămîntul!

— Nu fac nici o minune, și nu l-am operat eu, dacă îți spun. Mulțumetește-i lui!

— De ce nu vrei? se lamenta Tulip. De ce pui pe altul?

Profesorul apăsa clanța și intră în sala de reanimare. Milcuț nu-l urmă, rămase pe loc, reținut telepatic. Din capul coridorului venea o față, despletită, cu privirea fixă, uitîndu-se drept în față; avea un mers somnambulec. Nu o văzuse niciodată; o recunoscu în a doua clipă; nu putea fi decît sora lui, Tulip.

— Tot orașul? Se gîndi Milcuț. Nu! Toată țara! Toate țările, tot pămîntul!

— Nu fac nici o minune, și nu l-am operat eu, dacă îți spun. Mulțumetește-i lui!

— De ce nu vrei? se lamenta Tulip. De ce pui pe altul?

Profesorul apăsa clanța și intră în sala de reanimare. Milcuț nu-l urmă, rămase pe loc, reținut telepatic. Din capul coridorului venea o față, despletită, cu privirea fixă, uitîndu-se drept în față; avea un mers somnambulec. Nu o văzuse niciodată; o recunoscu în a doua clipă; nu putea fi decît sora lui, Tulip.

— Tot orașul? Se gîndi Milcuț. Nu! Toată țara! Toate țările, tot pămîntul!

— Nu fac nici o minune, și nu l-am operat eu, dacă îți spun. Mulțumetește-i lui!

— De ce nu vrei? se lamenta Tulip. De ce pui pe altul?

Fata îi privea, pironită; își simțea și ea retina strîpunsă.

